

**avocatul
poporului**
OMBUDSMAN

RAPORT SPECIAL

Monitorizarea alegerilor parlamentare din 28 septembrie 2025

RAPORT SPECIAL

MONITORIZAREA ALEGERILOR PARLAMENTARE DIN 28 SEPTEMBRIE 2025

Coordonat

Ceslav PANICO, Avocatul Poporului (Ombudsmanul)

Autori

Valentin ROȘCA, Adjunct al Avocatului Poporului

Igor MUNTEAN, Consultant Principal, Direcția politici publice și legislație

Vladimir IGNAȚCHI, Consultant Principal, Direcția examinarea cererilor și protecția persoanelor

Au contribuit

Vladimir COJOCARU, Secretar General

Olesea DORONCEANU, Șef al Direcției examinarea cererilor și protecția persoanelor

Veaceslav URSU, Șef al Reprezentanței Varnița

Maxim CIOROI, Șef al Reprezentanței Cahul

Valentin COCÂRLĂ, Șef al Reprezentanței Bălți

Ada ȘIMON, Șef al Direcției gestionarea documentelor și audiență

Iuliana COZMA, Șef adjunct al Direcției monitorizare și raportare

Serghei RUDEVICI, Consultant principal Reprezentanța Comrat

Chișinău, 2026

CUPRINS

ABREVIERI.....	2
ASPECTE INTRODUCATIVE.....	3
I. DESPRE INSTITUȚIA AVOCATULUI POPORULUI (OMBUDSMAN).....	5
II. CADRUL JURIDIC RELEVANT ȘI MODIFICĂRILE LEGISLATIVE.....	6
III. MONITORIZAREA CAMPANIEI ELECTORALE ȘI A SCRUTINULUI ELECTORAL DIN 28 SEPTEMBRIE 2025.....	14
3.1. Măsurile de organizare și desfășurare a alegerilor.....	14
3.2. Monitorizarea perioadei electorale (<i>pre-alegeri</i>).....	16
3.3. Participarea reprezentanților Oficiului Avocatului Poporului la monitorizarea procesului de votare din 28 septembrie 2025.....	21
3.4. Desfășurarea alegerilor parlamentare în localitățile din regiunea transnistreană.....	24
IV. VALIDAREA SCRUTINULUI ELECTORAL	27
RECOMANDĂRI.....	29
ANEXA NR. 1	34

ABREVIERI

ANP – Administrația Națională a Penitenciarelor

CEC – Comisia Electorală Centrală

CNTM – Consiliul Național al Tineretului din Moldova

GANHRI – Alianța Globală a Instituțiilor Naționale pentru Drepturile Omului

INDO – Instituție Națională pentru Drepturile Omului

MMA OSCE – Misiunea de Monitorizare a Alegerilor OSCE

OAP – Oficiul Avocatului Poporului

OSCE – Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa

ASPECTE INTRODUCTIVE

Scrutinele electorale petrecute în ultimii ani atât la nivel global, cât și la nivel național, s-au derulat într-un climat politic și tehnologic în schimbare rapidă, amplificat de noi provocări pentru cei implicați în alegeri, precum și pentru cei responsabili de asigurarea drepturilor omului și libertăților fundamentale. În contextul reconfigurării conjuncturii geopolitice mondiale și agravării riscurilor de securitate regională, s-a înregistrat o recrudescență a tendințelor de autoritarism și restrângeri nejustificate a drepturilor omului și libertăților fundamentale la nivel global. În acest sens, principiile democratice și respectarea drepturilor civile și democratice, precum și încrederea legitimă în autoritățile guvernamentale, au devenit obiective iminente de monitorizare din partea instituțiilor naționale pentru drepturile omului.

Dreptul de a participa în administrarea treburilor publice, inclusiv, dreptul de a vota și de a candida în cadrul alegerilor fac parte din categoria drepturilor fundamentale consfințite în instrumentele internaționale, fiind piatra de temelie a guvernărilor democratice instituite în baza voinței poporului. În particular, derularea unor scrutine veritabile și legitime este imperativă pentru asigurarea unui climat corespunzător de respect și protecție pentru drepturile omului.

În această ordine de idei, drepturile electorale sunt intrinsec conexe altor drepturi fundamentale, realizarea cărora este crucială în contextul desfășurării scrutinelor electorale, printre care:

- dreptul de a nu fi supus discriminării;
- dreptul la libertatea de opinie și expresie;
- dreptul la asociere și libertatea de întrunire pașnică;
- dreptul la libertatea de circulație.

La **28 august 2025** Avocatul Poporului, Ceslav Panico, și Avocatul Poporului pentru drepturile copilului, Vasile Coroi, au venit cu îndemn public prin care au reamintit că alegerile libere și corecte, desfășurate cu respectarea deplină a drepturilor omului, constituie piatra de temelie a unei societăți democratice și a statului de drept.¹ În acest sens, Oficiul Avocatului Poporului și-a asumat angajamentul de a desfășurarea alegerilor, inclusiv respectarea drepturilor omului și accesul tuturor cetățenilor la acest cel mai important exercițiu democratic.

În virtutea mandatului constituțional de instituție independentă, **Avocatul Poporului și-a propus monitorizarea și evaluarea obiectivă a procesului electoral în contextul alegerilor parlamentare din 28 septembrie 2025**, prin prisma a două elemente principale:

1. oportunitatea modificărilor legislative a prevederilor electorale, precum și compatibilitatea acestora cu standardele internaționale;
2. aplicarea corectă și echitabilă a legislației electorale, din perspectiva unor eventuale acțiuni arbitrare din partea autorităților publice sau a actorilor electorali.

Prevenirea unor eventuale încălcări și soluționarea plângerilor în mod transparent, sensibilizarea instituțiilor publice în ce privește aplicarea corectă și echitabilă a standardelor internaționale și

¹ Îndemn public al Avocaților Poporului în contextul alegerilor parlamentare din 28 septembrie 2025. Disponibil: <https://ombudsman.md/indemn-public-al-avocailor-poporului-in-contextul-alegerilor-parlamentare-din-28-septembrie-2025/>.

naționale privind drepturile omului își pun amprenta asupra asigurării statului de drept și promovării încrederii cetățenilor în autoritățile publice. Subsecvent, prin acțiunile de competență din partea Oficiului Avocatului Poporului (în continuare OAP) se urmărește promovarea culturii de respect pentru drepturile fundamentale, precum și sensibilizarea societății și autorităților responsabile cu privire la problemele sistemice care împiedică buna funcționare a instituțiilor publice.

În această ordine de idei, scopul esențial al procesului de monitorizare a alegerilor parlamentare din 28 septembrie 2025 a vizat în mod prioritar evaluarea conformității scrutinului cu standardele internaționale recunoscute, inclusiv cele elaborate de Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa (OSCE) și Biroul pentru Instituții Democratice și Drepturile Omului (ODIHR). De asemenea, OAP a conceput această monitorizare în calitate de mecanism complex de verificare nu doar a procedurilor electorale formale, dar și a funcționării instituțiilor implicate în organizarea și administrarea scrutinului electoral, precum a climatului general de desfășurare a procesului electoral.

Este necesar de remarcat faptul că prin acest demers OAP a vizat garantarea unui mediu electoral caracterizat prin transparență, echitate și predictibilitate, în care fiecare cetățean își poate exercita liber și nediscriminatoriu drepturile omului și libertățile fundamentale, în special dreptul la vot, fără constrângeri, intimidări sau presiuni externe.

OAP a remarcat tendința pozitivă de consolidare continuă a practicii de implicare activă a observatorilor independenți, atât naționali, cât și internaționali, cu o valorificare a participării active a societății civile, care au contribuit semnificativ la consolidarea responsabilității instituționale și a încrederii publice în integritatea procesului democratic.

Este necesar de remarcat că instrumentul monitorizării a reprezentat un instrument strategic vital pentru identificarea provocărilor structurale și operaționale, pentru prevenirea practicilor care ar putea submina echitatea scrutinului electoral și pentru o promovare activă și eficientă a principiilor fundamentale ale democrației, precum pluralismul politic, libertatea exprimării și accesul la participarea politică. Astfel, procesul pentru monitorizarea electorală, inclusiv cel realizat de către OAP, a oferit o plus valoare nu doar pentru evaluarea respectării standardelor internaționale, dar și la consolidarea unui cadru instituțional și social care să permită dezvoltarea continuă a culturii democratice și a participării civice informate.

I. DESPRE INSTITUȚIA AVOCATULUI POPORULUI (OMBUDSMANUL)

Avocatul Poporului (Ombudsmanul)² exercită un mandat constituțional de garant al respectării drepturilor și libertăților fundamentale ale persoanelor, începând cu anul 1998. Ombudsmanul veghează ca autoritățile publice, organizațiile și întreprinderile – indiferent de forma juridică sau tipul de proprietate – precum și persoanele cu funcții de răspundere la toate nivelurile să acționeze cu respect pentru drepturile omului. Instituția intervine atunci când deciziile, acțiunile sau inacțiunile acestor entități afectează drepturile persoanelor. Avocatul Poporului formulează recomandări, propune soluții autorităților competente, inclusiv modificări legislative, și poate sesiza Curtea Constituțională în vederea controlului constituționalității actelor normative.

Ombudsmanul contribuie la protecția și promovarea drepturilor omului prin prevenirea încălcărilor, monitorizarea și raportarea situației acestora la nivel național. Instituția participă la îmbunătățirea legislației, dezvoltă cooperarea internațională și promovează o cultură a respectului pentru demnitatea umană. Prin aceste acțiuni, consolidează principiile statului de drept și susține justiția socială.

Oficiul Avocatului Poporului este unica instituție națională pentru drepturile omului (INDO) din Republica Moldova. Este acreditat cu statutul „A” de Alianța Globală a Instituțiilor Naționale pentru Drepturile Omului (GANHRI). Acest statut confirmă conformitatea instituției cu Principiile de la Paris și atestă independența, imparțialitatea și eficiența sa în promovarea și protecția drepturilor omului. Instituția are un rol central în supravegherea respectării drepturilor și libertăților fundamentale.

OAP este o autoritate publică autonomă și independentă din punct de vedere organizațional, funcțional, operațional și financiar. Nu se află sub controlul niciunei autorități publice sau persoane. Activitatea sa este reglementată de Legea nr. 52/2014 privind Avocatul Poporului (Ombudsmanul). În cadrul OAP activează doi Avocați ai Poporului, dintre care unul specializat în protecția drepturilor copilului. Anual, instituția examinează peste 1.000 de cereri individuale, efectuează peste 200 de vizite de monitorizare, elaborează peste 100 de avize la proiecte de acte normative și înaintează peste 40 de rapoarte autorităților. Totodată, OAP desfășoară aproximativ 200 de activități de instruire și informare, la care participă peste 7000 de persoane, consolidând cultura drepturilor omului în societate.

² Pagina oficială a Oficiului Avocatului Poporului. Disponibil: <https://ombudsman.md/>

II. CADRUL JURIDIC RELEVANT ȘI MODIFICĂRILE LEGISLATIVE

Dreptul de vot și dreptul de a fi ales este garantat de art. 38 din Constituția Republicii Moldova. La nivel internațional, acest drept fundamental este garantat de art. 21 din Declarația Universală a Drepturilor Omului (DUDO), art. 25 din Pactul Internațional privind drepturile civile și politice (PIDCP), art. 29 din Convenția ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități, art. 7 din Convenția privind eliminarea tuturor formelor de discriminare față de femei, art. 3 din protocolul adițional la Convenția Europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale.

Standardele internaționale³ și bunele practici în domeniu recomandă ca „*elementele fundamentale ale dreptului electoral, în special, sistemul electoral propriu zis, componența comisiilor electorale și constituirea circumscripțiilor electorale, nu trebuie amendate decât cel puțin cu un an înainte de alegeri*”⁴.

Subsecvent, prin Declarația interpretativă revizuită la Codul de bune practici în materie electorală privind stabilitatea dreptului electoral⁵, adoptată de Comisia de la Veneția, s-a pus un accent deosebit pe conceptul de securitate juridică, în calitate de element cheie al statului de drept. Potrivit Declarației, „*în domeniul electoral, securitatea juridică presupune că încrederea în alegerile democratice în conformitate cu standardele internaționale nu ar trebui să fie subminată de modificările târzii ale legislației primare sau secundare, inclusiv din partea organelor electorale*”. La nivel național, în conformitate cu **principiul stabilității raporturilor electorale** consacrat în art. 11 al Codului electoral, *sistemul electoral și modalitatea de constituire a circumscripțiilor electorale sau a organelor electorale nu pot fi modificate decât cu cel puțin un an înainte de scrutinul național*.

Cu toate acestea, în pofida reglementărilor naționale și a standardelor relevante în domeniu, **perioada premergătoare a fost marcată de modificări legislative substanțiale**, inclusiv pe parcursul anului 2025 (an electoral), care au vizat atât Codul Electoral, cât și legislația conexasă, Legea partidelor politice nr 294-XVI din 21.12.2007, Codul contravențional nr.218 - XVI din 24.10.2008, Codul penal nr. 985-XV din 18.04.2002 și altele.

Este de remarcat faptul că, în perioada premergătoare scrutinului electoral din 28 septembrie 2025, Parlamentul Republicii Moldova a adoptat un număr de modificări ale cadrului normativ cu impact direct asupra procesului electoral. Aceste intervenții legislative au vizat aspecte esențiale ale organizării și desfășurării alegerilor, reflectând o dinamică intensă a reformei electorale într-un interval de timp relativ scurt.

³ Codul bunelor practici în materie electorală. Linii directoare și raport explicativ. Adoptat de Comisia europeană pentru Democrație prin Drept în cadrul celei de-a 52 Reuniune Plenară (Veneția, 18-19 octombrie 2002). Disponibil: [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD\(2002\)023rev2-cor-rom](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD(2002)023rev2-cor-rom)

⁴ Codul bunelor practici în materie electorală. Linii directoare și raport explicativ. Adoptat de Comisia europeană pentru Democrație prin Drept în cadrul celei de-a 52 Reuniune Plenară (Veneția, 18-19 octombrie 2002), p. 11. Disponibil: [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD\(2002\)023rev2-cor-rom](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD(2002)023rev2-cor-rom)

⁵ Declarația interpretativă revizită la Codul de bune practici în materie electorală privind stabilitatea dreptului electoral. Adoptată de Comisia de la Veneția în cadrul celei de-a 139 Reuniune Plenară (Veneția, 21-22 iunie 2024).

Drept rezultat, Codul electoral a fost modificat de trei ori pe parcursul ultimului an, iar aceste modificări au fost adoptate ulterior stabilirii datei alegerilor, fapt ce ridică anumite semne de întrebare sub aspectul stabilității și previzibilității cadrului normativ. Potrivit standardelor internaționale în materie electorală, în special celor enunțate de Comisia de la Veneția^{6 7} și de OSCE/ODIHR⁸, legislația electorală ar trebui să beneficieze de un grad sporit de stabilitate, evitându-se modificările substanțiale în proximitatea scrutinului, pentru a preveni riscul influențării procesului electoral și pentru a asigura condiții egale și echitabile pentru toți competitorii electorali.

În acest context, modificările operate după stabilirea datei alegerilor pot genera incertitudine juridică, dificultăți de interpretare și aplicare practică pentru autoritățile electorale și administrative, precum și confuzie în rândul alegătorilor și al concurenților electorali. Mai mult, frecvența ridicată a amendamentelor poate crea riscul de a afecta încrederea publicului în integritatea și corectitudinea procesului electoral, creând percepția unei adaptări conjuncturale a regulilor jocului electoral.

Prin urmare, deși unele dintre aceste modificări pot urmări obiective legitime, precum îmbunătățirea transparenței, combaterea corupției electorale sau consolidarea integrității procesului electoral, oportunitatea temporală a acestora rămâne discutabilă și lasă loc pentru discuții și dezbateri între actorii principali implicați atât în procesul electoral, cât și din perspectivă aplicabilității corecte în practică. În acest sens, se impune necesitatea unei abordări prudente și coerente în procesul de reformă electorală, care să asigure echilibrul între necesitatea de modernizare a cadrului normativ și respectarea principiilor stabilității legislative, securității juridice și predictibilității procesului electoral.

Alte modificări substanțiale s-au referit la **condițiile legate de finanțarea grupurilor de inițiativă și a campaniilor electorale; reglementări referitor la listele de subscripție electronice, semnăturile electronice și listele electorale electronice;** modificarea unor particularități a reflectării alegerilor de către instituțiile mass-media. Coruperea electorală, finanțarea ilegală a campaniilor și interferențele străine în procesul electoral este o problemă de mai mult timp în Republica Moldova, fapt menționat atât de instituțiile de asigurarea ordinii și securității statului,

⁶ „Stabilitatea dreptului este un element important al credibilității procesului electoral și este esențială pentru consolidarea democrației. Prin urmare, modificarea frecventă a normelor sau caracterul lor complex pot dezorienta alegătorul. Alegătorul poate conchide, în mod corect sau incorect, că dreptul electoral este doar un instrument cu care operează cei care sunt la putere și că votul alegătorului nu mai este elementul esențial care decide rezultatul scrutinului.” Par. 63 Codul bunelor practici în materie electorală. Linii directoare și raport explicativ. Adoptat de Comisia europeană pentru Democrație prin Drept în cadrul celei de-a 52 Reuniune Plenară (Veneția, 18-19 octombrie 2002). Disponibil: [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD\(2002\)023rev2-cor-rom](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD(2002)023rev2-cor-rom)

⁷ Declarația interpretativă a Codului bunelor practici în materia electorală în ceea ce privește tehnologiile digitale și inteligența artificială. Aprobata de Consiliul pentru alegeri democratice în cadrul celei de-a 81-a reuniuni (Veneția, 5 decembrie 2024) și adoptată de Comisia de la Veneția la cea de-a 141-a Sesiune plenară (Veneția, 6 – 7 decembrie 2024). Par. 1 Disponibil: https://www.constcourt.md/public/files/file/comisia_venetia/2025/CDL-AD2024044_Declaraie_interpretativ_privind_Codul_de_bune_practici_in_domeniul_electoral.pdf?utm_source=chatgpt.com

⁸ “Electoral legislation enacted at the “last minute” has the potential to undermine trust in the process and diminish the opportunity for political participants and voters to become familiar with the rules of the electoral process in a timely manner.” Guidelines for Reviewing a Legal Framework for Elections. Second Edition, OSCE, 2013. Pag. 11. Disponibil: <https://odihr.osce.org/sites/default/files/f/documents/f/8/104573.pdf>.

dar și de către organismele și structuri internaționale – aspect care într-adevăr trebuia abordat la nivelul cadrului legal pentru a preveni astfel de riscuri.

În aceeași ordine de idei, au fost operate modificări semnificative la cadrul normativ conex cu tangență la desfășurarea procesului electoral și anume:

Legea nr. 109/2024 privind implementarea parțială a votului prin corespondență a fost modificată ca răspuns la limitările identificate în procesul de implementare a acesteia în cadrul alegerilor prezidențiale și a referendumului din 20 octombrie 2024, dar și în scopul extinderii aplicabilității sale pentru alegerile parlamentare.

Legea partidelor politice nr 294-XVI din 21.12.2007 a fost modificată și ea de două ori, în perioada mai-iunie 2025.

Codul contravențional a fost modificat de câteva ori pe parcursul anului 2025⁹, preponderent prin introducerea unei noi componente de contravenție pe domeniul electoral și conex.

Codul penal a fost modificat prin înăsprirea răspunderii pentru coruperea electorală (art. 181¹ din Codul penal)¹⁰.

Necesitatea acestor reforme a fost evidențiată de multiple rapoarte și observații ale misiunilor internaționale (OSCE/ODIHR) care au semnalat deficiențe în definirea și sancționarea corupției electorale, finanțarea netransparentă a partidelor și campaniilor, precum și creșterea discursului de ură și a dezinformării online. În consecință, Legea 100/2025 a avut la bază aceste constatări, marcând o acțiune legislativă rapidă pentru a consolida integritatea alegerilor¹¹.

În complex, **modificările legislative din 2025 au avut o influență semnificativă asupra desfășurării scrutinului parlamentar**. Ele au consolidat mecanismele de integritate electorală, răspunzând recomandărilor internaționale ale Comisiei de la Veneția și OSCE/ODIHR privind lupta împotriva corupției și a dezinformării¹². Astfel, conform Codului bunelor practici în materie electorală al Comisiei de la Veneția, stabilitatea legislației electorale constituie o condiție *sine qua non* pentru garantarea alegerilor democratice, fiind recomandată evitarea modificărilor

⁹ Legea nr. 100 din 13.06.2025 pentru modificarea unor acte normative (combaterea eficientă a aspectelor conexe acestuia), în vigoare 14.06.2025. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=148941&lang=ro.

¹⁰ Legea nr. 100 din 13.06.2025 pentru modificarea unor acte normative (combaterea eficientă a aspectelor conexe acestuia), în vigoare 14.06.2025. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=148941&lang=ro.

¹¹ Legea nr.100 din 13.06.2025 pentru modificarea unor acte normative (combaterea eficientă a aspectelor conexe acestuia), în vigoare 14.06.2025. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=148941&lang=ro.

¹² Moldova's parliamentary elections were competitive but campaign marred by cyberattacks, illegal funding and disinformation, international observers say. Disponibil: <https://www.osce.org/odihr/598219#:~:text=The%20joint%20observation%20mission%20from.as%20well%20as%20legal%20certainty>

substanțiale cu mai puțin de un an înainte de scrutin.¹³ La rândul său, OSCE/ODIHR accentuează în privința necesității coerenței și securității juridice a carului normativ electoral.¹⁴ Cu toate acestea, a fost scos în evidență planarea unui impact asupra incertitudinii legislative în pofida faptului că legislația a fost consolidată pentru lupta împotriva cazurilor de corupție electorală și oferă o bază solidă pentru organizarea de alegeri democratice.¹⁵ Deși modificările legislative au avut un impact substanțial asupra competiției politice și a mediului în care concurenței și-au exercitat drepturile, ele nu au influențat decisiv rezultatul final al scrutinului, conform Curții Constituționale.

Totuși, Curtea Constituțională¹⁶ a constatat că, legislatorul a stabilit reglementări pentru autoritățile care au competențe în domeniul monitorizării platformelor de partajare a materialelor video în perioada electorală. Totodată, Curtea a considerat că legislatorul trebuie să consolideze competențele autorităților în domeniul serviciilor de platformă de partajare a materialelor video și să stabilească alte măsuri eficiente, mai cu seamă în perioada electorală, cu condiția ca libertatea de exprimare a utilizatorilor platformelor online să nu fie limitată în mod disproporționat, așa cum recomandă Comisia de la Veneția în Raportul urgent privind anularea rezultatelor alegerilor de către curțile constituționale (CDL-AD(2025)003).

Per ansamblu, noile reglementări adoptate în materia dreptului electoral au contribuit la consolidarea integrității scrutinului electoral, cu condiția esențială a aplicării corecte, uniforme și echitabile în spiritul principiilor democratice, ale statului de drept și pluralismului politic. ***Avocatul Poporului și Avocatul Poporului pentru drepturile copilului constată că scrutinul electoral parlamentar din 2025 s-a desfășurat într-un context normativ modernizat și consolidat, deși implementarea efectivă a fost pusă la încercare de ritmul accelerat al modificărilor legislative, fapt ce a afectat în mod direct principiile previzibilității și stabilității raporturilor juridice în domeniul electoral.***

Urmare a acestor reforme, se constată o îmbunătățire substanțială a cadrului legal ce vizează procesele electorale, din perspectiva rigorilor de transparență și a standardelor democratice. **Totuși, frecvența modificărilor a ridicat riscuri de implementare, autoritățile au trebuit să se adapteze rapid la norme noi, dar și, au afectat într-o oarecare măsură ca concurenții electorali să aibă o previzibilitate și claritate cu referire la acțiunile care trebuie să le întreprindă pentru a corespunde noilor prevederi.** În ansamblu, schimbările au îmbunătățit

¹³ Codul bunelor practici în materie electorală. Linii directoare și raport explicativ. Adoptat de Comisia europeană pentru Democrație prin Drept în cadrul celei de-a 52 Reuniune Plenară (Veneția, 18-19 octombrie 2002), p. 11. Disponibil: [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD\(2002\)023rev2-cor-rom](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD(2002)023rev2-cor-rom)

¹⁴ Moldova's parliamentary elections were competitive but campaign marred by cyberattacks, illegal funding and disinformation, international observers say. Disponibil: <https://www.osce.org/odihr/598219#:~:text=The%20joint%20observation%20mission%20from,as%20well%20as%20legal%20certainty>

¹⁵ Moldova's parliamentary elections were competitive but campaign marred by cyberattacks, illegal funding and disinformation, international observers say. Disponibil: <https://www.osce.org/odihr/598219#:~:text=The%20joint%20observation%20mission%20from,as%20well%20as%20legal%20certainty>

¹⁶ Hotărârea Curții Constituționale nr. 12 din 16 octombrie 2025 cu privire la confirmarea rezultatelor alegerilor parlamentare din 28 septembrie 2025 și validarea mandatelor deputaților aleși în Parlamentul Republicii Moldova. Disponibil: <https://www.constcourt.md/ccdocview.php?tip=hotariri&docid=882&l=ro>.

cadru de reglementare electorală, deși mecanismele de aplicare și impactul lor concret asupra pluralismului politic rămâne în atenția observatorilor naționali și internaționali.

Totodată, este necesar de menționat că modificările legislative menționate *supra* au întâmpinat o anumită reticență din partea unor partide politice care au invocat pretense încălcări în ce privește aplicarea abuzivă a Legii privind partidele politice prin prisma ultimelor modificări operate înainte de alegerile parlamentare din 28 septembrie 2025. Astfel, în pofida consolidării cadrului legal național pertinent în partea ce ține de lupta împotriva cazurilor de corupție electorală și oferă o bază solidă pentru organizarea de alegeri democratice și administrația electorală a gestionat pregătirile în mod profesionist și eficient, câteva decizii ale Comisiei Electorale Centrale (CEC) cu privire la chestiuni controversate au fost luate pe linii partizane, au pus în discuție imparțialitatea sa. Deciziile luate în cele două zile înainte de alegeri privind neeligibilitatea a două partide, bazate pe presupuse fapte de finanțare ilegală, au limitat dreptul lor la un remediu efectiv.¹⁷ În același context, unii concurenți electorali au opinat că versiunea actuală a Legii privind partidele politice în mod flagrant a dus la înregistrarea unor abuzuri deliberate din partea autorităților publice în partea ce ține de: modificarea tardivă a legislației electorale; lipsa unui recurs efectiv; neexaminarea proporționalității ingerinței în dreptul de a alege și de a fi ales.¹⁸

Astfel, **Misiunea de monitorizare alegerilor (ODIHR/OSCE)**¹⁹ a constatat în concluziile sale preliminare că alegerile parlamentare au avut loc într-un cadru legislativ revizuit care oferă o bază solidă pentru desfășurarea unor alegeri democratice. În Codul Electoral din 2022 și în modificările ulterioare ale acestuia au fost implementate multe dintre recomandările anterioare ale ODIHR și ale Comisiei de la Veneția, inclusiv îmbunătățirea regulamentelor și controlului privind finanțarea electorală, posibilitatea alegătorilor de a semna pentru mai mult de un concurent electoral, clarificarea procedurilor de desemnare a candidaților și revizuirea procesului de desemnare a membrilor CEC pentru a spori imparțialitatea²⁰. Alte recomandări ale ODIHR și ale Consiliului Europei (CoE) ce țin de aspecte cheie nu au fost încă implementate. Acestea includ prevederi mai clare și mai cuprinzătoare privind abuzul de resurse administrative, înlăturarea limitelor la drepturile de vot ale persoanelor cu dizabilități intelectuale sau psihologice, extinderea reglementărilor de finanțare electorală pentru a include finanțarea terților și cheltuielile de campanie *online*, asigurarea soluționării disputelor legate de înregistrarea candidaților până la

¹⁷ Moldova's parliamentary elections were competitive but campaign marred by cyberattacks, illegal funding and disinformation, international observers say. Disponibil: <https://www.osce.org/odihr/598219#:~:text=The%20joint%20observation%20mission%20from,as%20well%20as%20legal%20certainty.>

¹⁸ Fadei Nagacevschi, gata să ajute formațiunile care au suferit de pe urma modificărilor din iunie 2025 la Legea privind partidele politice. Disponibil: [https://unimedia.info/ro/news/f6a9fdeda5da98d2/fadei-nagacevschi-gata-sa-ajute-formatiunile-care-au-suferit-de-pe-urma-modificarilor-din-iunie-2025-la-legea-privind-partidele-politice.html?utm_source=Facebook&utm_medium=AI_Yoda_System&utm_campaign=News_Social_Shares.](https://unimedia.info/ro/news/f6a9fdeda5da98d2/fadei-nagacevschi-gata-sa-ajute-formatiunile-care-au-suferit-de-pe-urma-modificarilor-din-iunie-2025-la-legea-privind-partidele-politice.html?utm_source=Facebook&utm_medium=AI_Yoda_System&utm_campaign=News_Social_Shares)

¹⁹ Moldova's parliamentary elections were competitive but campaign marred by cyberattacks, illegal funding and disinformation, international observers say. Disponibil: <https://www.osce.org/odihr/598219#:~:text=The%20joint%20observation%20mission%20from,as%20well%20as%20legal%20certainty>

²⁰ Conform unei recomandări anterioare ale ODIHR, în 2022, în Codul Electoral a fost inclusă o nouă formulă care urmează să fie aplicată începând din 2026. Astfel, CEC va fi constituit din șapte membri, desemnați câte unul de către Președintele, Ministrul Afacerilor Interne, Consiliul Superior al Magistraturii, societatea civilă și opoziția parlamentară, și doi din partea partidului de guvernare

începutul campaniei electorale, transparența privind proprietarii instituțiilor de presă și mass-media online, precum și regulile de contestare a rezultatelor alegerilor.²¹.

Referitor la modificările efectuate înainte de alegeri, ODIHR/OSCE consideră că acestea au fost examinate într-un mod accelerat, însă s-au depus eforturi pentru organizarea dezbaterilor publice detaliate și pentru includerea diverselor amendamente. Unii interlocutori ai MOA ODIHR și-au exprimat îngrijorarea privind relevanța procesului de consultare, invocând unele deficiențe procesuale și timpul de revizuire limitat din cauza diseminării întârziate a modificărilor propuse.

Modificările legislative recente au abordat câteva dintre cele mai recente recomandări ale ODIHR, inclusiv consolidarea capacității instituționale și a colaborării pentru combaterea cumpărării de voturi și a finanțării electorale ilicite, îmbunătățirea definiției candidaților independenți și introducerea temeiurilor explicite pentru a refuza înregistrarea unui candidat, cu posibilitatea de a corecta anumite deficiențe. Cu toate acestea, în ciuda respectării parțiale a recomandărilor din Avizul de urgență al ODIHR, unele probleme cheie rămân nerezolvate²². Acestea includ unele reguli de stabilire a criteriilor pentru interzicerea partidelor succesoare și definiția acestora,²³ precum și cerința de înregistrare a partidelor care ar putea permite o interpretare subiectivă.

Modificările recente au înăsprit și mai mult regulile deja stricte și, în unele cazuri, formulate prea general, legate de activitatea partidelor și anularea înregistrării acestora. Merită de notat faptul că au fost interzise blocurile camuflate²⁴, dar și partidele succesoare ale partidelor declarate neconstituționale (a se vedea Înregistrarea candidaților), și a fost permisă, în unele cazuri fără preaviz, suspendarea temporară a unui partid în timpul campaniei electorale în baza unei decizii a Curții de Apel Chișinău (CAC). Constituționalitatea acestor ultime prevederi legale a fost de două ori contestată fără succes.²⁵ Deși asemenea măsuri au precedente în unele sisteme legislative din

²¹ A se vedea art. II.B.3 și 4 din Declarația interpretativă revizuită privind stabilitatea legislației electorale a Comisiei de la Veneția. A se vedea, de asemenea, art. 60 din Lista de verificare privind statul de drept a Comisiei de la Veneția din 2016.

²² Modificările au vizat câteva recomandări din Opinia de urgență a ODIHR. De exemplu, a fost exclusă implicarea Serviciului de Informații și Securitate (SIS) și a CC în înregistrarea partidelor politice, au fost reformulate unele reguli și s-a stabilit explicit că deciziile ce țin de partide politice succesoare vor fi luate de CAC, s-a prevăzut explicit că neregularitățile minore nu pot limita activitatea partidelor și că partidele trebuie să fie notificate și prezente la audierile CAC, că acoperirea conținuturilor extremiste în mass-media nu limitează jurnalismul legal, și că persoanele neînregistrate nu pot colecta semnături. Cu toate acestea, majoritatea celorlalte recomandări nu au fost implementate.

²³ În Opinia de urgență privind proiectul de lege Nr. 381/2025, ODIHR a recomandat revizuirea prevederilor privind partidele succesoare pentru a asigura claritate, certitudine legală și corespundere cu standardele internaționale. În special, s-a recomandat să fie eliminate noțiunile vagi, precum „legături” și „asemănări substanțiale”, și să fie stabilite în schimb criterii clare, obiective, bine definite prin care să se determine dacă un partid poate fi calificat drept un succesor al unui partid interzis. ODIHR a mai subliniat că orice restricții impuse partidelor succesoare trebuie să se bazeze pe dovezi concrete și să fie justificate de o amenințare adevărată la ordinea constituțională sau principiiile democratice. De notat că cerința privind furnizarea de dovezi a fost introdusă în legea adoptată

²⁴ În conformitate cu Hotărârea CC din 2014, prin care s-a dispus necesitatea de a exclude asocierea neoficială a partidelor politice care realizează activități de campanie în comun fără înregistrarea oficială a unui bloc electoral, asemenea „blocuri camuflate” sunt acum interzise.

²⁵ La 2 septembrie, partidele politice „Renaștere”, „Șansă”, „Forța de Alternativă și de Salvare a Moldovei”, blocurile electorale „Alternativa” și „Victoria” au contestat la CC constituționalitatea unor noi prevederi legislative legate de definiția partidelor succesoare ale partidelor declarate neconstituționale și aplicarea unor măsuri temporare pentru limitarea activităților partidelor. CC încă nu a adoptat o hotărâre. Măsura de precauție privind limitarea temporară a activității partidului a fost, de asemenea, atacată de partidul politic „Inima Moldovei” în cadrul audierilor respective și a fost respinsă drept inadmisibilă de CC la 25 septembrie.

Europa, impunerea restricțiilor în privința partidelor politice se permite doar în cazuri excepționale, ca o măsură de ultima instanță, și trebuie să fie definite în sens restrâns, să urmeze un scop legitim (cum ar fi protecția principiilor democratice sau drepturilor fundamentale), și să fie proporțională și necesară pentru asigurarea democrației.²⁶ Constituționalitatea noilor prevederi legale privind obligația partidelor de a ține și prezenta către CEC și ASP un registru al membrilor de partid a fost susținută printr-o hotărâre recentă a Curții Constituționale²⁷. Cu toate acestea, neprezentarea registrului necesar poate acum rezulta în limitarea activității partidului, ceea ce, conform Avizului de urgență al ODIHR, pare o măsură disproporționată și contrară standardelor internaționale.²⁸

Este necesar de remarcat că, **Misiunea de observare Promo Lex**²⁹ a menționat că noul Cod electoral, în vigoare din 2023, oferă o bază adecvată pentru organizarea alegerilor, în mare parte în conformitate cu standardele internaționale, și a fost aplicat pentru prima dată în contextul alegerilor parlamentare. Modificările pozitive au inclus extinderea votului prin corespondență pentru alegătorii din străinătate și, cel mai important, combaterea finanțării ilegale și a corupției electorale.

Cu toate acestea, stabilitatea juridică a fost subminată de modificările frecvente și întârziate după stabilirea datei alegerilor. Condițiile restrictive de eligibilitate au însemnat că doar 33 din cele 66 de partide înregistrate au putut participa. Normele privind „partidul succesor” și limitarea prin hotărâre judecătorească a activității unui partid, în special deciziile adoptate în apropierea zilei alegerilor, au redus previzibilitatea procesului electoral și au afectat timpul disponibil pentru remedii eficiente.

Noile norme de acreditare a observatorilor au impus dovada capacității organizaționale, depășind legislația internă și practica internațională, ceea ce a creat un risc de respingere arbitrară.

²⁶ A se vedea Liniile directoare ale OSCE/ODIHR și ale Comisiei de la Veneția din 2020 privind reglementarea partidelor politice. În conformitate cu Articolul 11 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului și Articolul 12 din Pactul Internațional pentru Drepturile Civile și Politice (ICCPR), orice limitare a drepturilor partidelor politice trebuie să fie necesară într-o societate democratică, proporțională în natură și timp și eficientă în atingerea scopului acesteia. În cauza Ignatencu și Partidul Comunist al României v. România (2020), Curtea Europeană pentru Drepturile Omului (CtEDO) a susținut refuzul de a înregistra un partid văzut ca un succesor al fostului Partid Comunist totalitar, constatând că justificarea autorităților este relevantă și suficientă, iar măsura este proporțională. Cu toate acestea, instanța a reiterat că asemenea măsuri drastice, cum ar fi dizolvarea unui partid sau refuzul de a înregistra un partid, sunt justificate doar în cele mai serioase cazuri (Herri Batasuna și Batasuna v. Spania, 2009, alin. 78; Linkov v Republica Cehă, 2006, alin. 45).

²⁷ Prin hotărârea din 12 septembrie 2025, CC a constatat că obligația de a ține un registru al membrilor de partid și de a-l prezenta periodic organelor competente este în interesele transparenței și democrației și ca atare nu poate fi considerată ca fiind contrară Constituției

²⁸ A se vedea Opinia de urgență a ODIHR. A se vedea, de asemenea, art. 50 din Liniile directoare ale OSCE/ODIHR și ale Comisiei de la Veneția din 2020 privind reglementarea partidelor politice: „Necesitatea restricțiilor trebuie să fie bine ponderată. Limitarea aleasă trebuie să reprezinte o măsură proporțională și cât mai puțin intruzivă pentru atingerea scopului respectiv”. În continuare, Avizul comun al ODIHR și al Comisiei de la Veneția privind proiectul Codului Electoral prevede că „ar trebui revizuite temeiurile pentru anularea înregistrării candidaților, și asemenea măsuri ar trebui să fie aplicate ca o ultimă soluție doar pentru cele mai grave încălcări care nu pot fi remediate în orice alt mod”.

²⁹ Declarație succintă a constatărilor și concluziilor privind alegerile parlamentare în Republica Moldova din 28 septembrie. Disponibil: <https://promolex.md/declaratie-succinta-a-constatarilor-si-concluziilor-privind-alegerile-parlamentare-in-republica-moldova-din-28-septembrie/>

În aceeași ordine de idei, **Coaliția civică pentru alegeri libere și corecte**³⁰, a menționat că adoptarea acestor modificări după stabilirea datei alegerilor au afectat stabilitatea cadrului legal. În plus, deciziile privind neînregistrarea unor competitori, motivate inclusiv pe baza unor informații confidențiale, au ridicat semne de întrebare privind transparența și prerogativele unor instituții în procesul electoral. În ansamblu, noul cadru legal este mai robust decât în scrutinele anterioare, stabilind bariere mai ferme împotriva practicilor abuzive și consolidând mecanismele de integritate electorală.

Concluzii: Analiza cadrului juridic aplicabil scrutinului parlamentar din 28 septembrie 2025 evidențiază existența unui fundament normativ amplu și, în esență, aliniat standardelor internaționale în materie de drepturi electorale. În acest sens, fiind necesar de remarcat în mod repetat standardele consacrate de art. 25 din Pactul Internațional cu privire la Drepturile Civile și Politice și art. 3 din Protocolul adițional la Convenția Europeană a Drepturilor Omului, precum și principiile stabilite de Comisia de la Veneția în Codul de bune practici în materie electorală și de ODIHR/OSCE în liniile directoare de monitorizare a proceselor electorale.

Reforme legislative adoptate în anul 2025 au urmărit, în mod legitim, consolidarea integrității procesului electoral, în special prin întărirea mecanismelor de prevenire și sancționare a corupției electorale, reglementarea finanțării partidelor și campaniilor, combaterea interferențelor externe și adaptarea normelor la noile realități tehnologice. Din această perspectivă, intervențiile normative au răspuns parțial recomandărilor formulate anterior de organismele internaționale și au contribuit la modernizarea cadrului legal.

Totuși, frecvența și proximitatea temporală a modificărilor față de data scrutinului au generat vulnerabilități sub aspectul stabilității și previzibilității dreptului electoral, principii inerente securității juridice și statului de drept. Modificările adoptate după stabilirea datei alegerilor au creat dificultăți de adaptare pentru actorii implicați, au redus intervalul disponibil pentru exercitarea efectivă a căilor de atac și au alimentat percepții privind eventuale ingerințe disproporționate în exercitarea drepturilor de a alege și de a fi ales.

În același timp, constatările misiunilor internaționale de observare indică faptul că, în pofida acestor provocări, cadrul normativ revizuit a oferit o bază juridică funcțională pentru organizarea alegerilor, iar administrația electorală a asigurat, în ansamblu, desfășurarea procesului în condiții conforme exigențelor democratice.

Prin urmare, se poate concluziona că scrutinul parlamentar din 2025 s-a desfășurat într-un cadru normativ consolidat din perspectiva integrității electorale, dar tensionat sub aspectul stabilității legislative. Pentru viitor, se impune o abordare reformatoare etapizată, predictibilă și fundamentată pe consultări autentice și implicarea activă a reprezentanților mediului asociativ.

³⁰ Declarația coaliției civice pentru alegeri libere și corecte privind alegerile parlamentare din 28 septembrie 2025. Disponibil: <https://promolex.md/wp-content/uploads/2025/10/calc.-declaratie-alegeri-parlamentare-2025.pdf>

III. MONITORIZAREA CAMPANIEI ELECTORALE ȘI A SCRUTINULUI ELECTORAL DIN 28 SEPTEMBRIE 2025

În contextul alegerilor parlamentare din 28 septembrie 2025 și în temeiul mandatului oferit de cadrul legal pertinent, Oficiul Avocatului Poporului a întreprins măsurile pentru monitorizarea campaniei electorale și a comportamentului actorilor implicați în procesul electoral. În cadrul procesului de monitorizare o atenție specială a fost acordată grupurilor vulnerabile – persoanelor cu dizabilități, deținuților, minorităților, copiilor și cetățenilor din diasporă, întru garantarea exercitării depline a drepturilor electorale ale oricărui cetățean al Republicii Moldova.

În acest sens, a fost monitorizată activitatea autorităților naționale în ce privește organizarea și desfășurarea alegerilor parlamentare, eventuale măsuri de limitare și/sau restricție, precum și manifestările din mediul online și rețelele de socializare conexe activității electorale.

3.1. Măsuri de organizare și desfășurare a alegerilor

Conform datelor prezentate de către Comisia Electorală Centrală (în continuare CEC)³¹, numărul alegătorilor, înscriși în Registrul de Stat al Alegătorilor, la data de 1 septembrie 2025, a fost de **3 299 396 persoane**.

Din numărul total de alegători înscriși în Registrul de Stat al Alegătorilor, 2 763 678 cetățeni cu drept de vot sunt atribuiți pe unități administrativ-teritoriale de nivelul II. Diferența cuprinde persoanele care au cetățenia Republicii Moldova, dar nu au înregistrare la domiciliu sau reședință, inclusiv cei care au emigrat autorizat peste hotarele țării (258 624 de persoane) și cetățenii cu drept de vot având domiciliul înregistrat în unitățile administrativ-teritoriale din stânga Nistrului, aflate provizoriu în afara controlului suveran al autorităților constituționale ale Republicii Moldova (277 094 de persoane).

La nivel național, în penitenciarele din țară se află **6.162 de persoane private de libertate**, dintre care **5.903 au drept de vot**³². Pentru acest scrutin, în instituțiile de detenție au fost aduse urne mobile și au fost amenajate secții speciale de vot.³³

Conform datelor prezentate de către CEC³⁴, pentru organizarea și desfășurarea alegerilor parlamentare din 28 septembrie 2025, au fost constituite **2 274 de secții de votare** pe întreg teritoriul Republicii Moldova și în afara țării, conform listei publicate pe pagina oficială CEC.

Astfel, dintre acestea, **1 961 de secții** au fost organizate în circumscripțiile electorale din țară, **12 secții** au fost destinate alegătorilor din localitățile situate în stânga Nistrului și **301**

³¹ Comisia Electorală Centrală. Numărul alegătorilor, înscriși în Registrul de Stat al Alegătorilor, la data de 1 septembrie 2025. Disponibil: https://a.cec.md/ro/numarul-alegatorilor-inscrisi-in-registrul-de-stat-al-alegatorilor-2781_114999.html

³² Alegeri 2025: Deținuții din penitenciare și-au exercitat dreptul la vot. Disponibil: <https://moldova1.md/p/58313/persoanele-private-de-libertate-au-votat--avem-asteptari-deosebite->

³³ Alegeri 2025: Deținuții din penitenciare și-au exercitat dreptul la vot. Disponibil: <https://stiri.md/article/social/alegeri-2025-detinutii-din-penitenciare-si-au-exercitat-dreptul-la-vot>

³⁴ Numărul circumscripțiilor electorale și secțiilor de votare. Disponibil: <https://a.cec.md/ro/numarul-circumscripțiilor-electorale-si-sectiilor-de-votare-19033.html>

secții au fost organizate pentru cetățenii cu drept de vot care, în ziua alegerilor, se află în afara țării. În circumscripția electorală Chișinău, inclusiv în suburbii, alegătorii au exercitat dreptul la vot în cadrul a 313 secții de votare.

Conform comunicatului de presă publicat pe pagina oficială CEC³⁵, tirajul buletinelor de vot a constituit **2 772 255 unități**, dintre care 2 117 039 în limba română, 649 573 în limba rusă, 3 400 în limba găgăuză, 1 827 în limba bulgară și 416 în limba romani. Pentru secțiile de votare organizate pentru **localitățile din stânga Nistrului** tirajul total este de **23 500 buletine de vot**, dintre care 14 500 în limba română și 9 000 în limba rusă.

Datele oficiale denotă că alegerile parlamentare ar fi fost monitorizate, în total, de **3 423 de observatori**³⁶. Din numărul total, 2 496 de observatori naționali reprezintă **8 asociații obștești din țară**. Cei mai mulți observatori au fost acreditați la solicitarea Asociației Promo-LEX și Uniunii Juriștilor din Moldova. Totodată, CEC a acreditat 912 observatori internaționali. Aceștia reprezintă 22 misiuni diplomatice acreditate în Republica Moldova (149 de persoane), 15 autorități electorale străine (28 de persoane), 12 asociații internaționale (269 persoane).

Este imperios de atras atenția asupra momentului privind **accesibilitatea în cadrul secțiilor de votare**. Astfel, La solicitarea Comisiei Electorale Centrale, cu susținerea PNUD Moldova, Norvegiei, Suediei, Canadei și Danemarcei în anul 2025 a fost efectuată o evaluare națională a accesibilității secțiilor de votare. Evaluarea a fost realizată de către Alianța INFONET. Conform **rezultatelor evaluării 112 secții din numărul total de 1974 din secțiile de votare din Moldova sunt accesibile**. Evaluarea arată că **567 de secții sau 28,72% sunt parțial accesibile, iar 1295 sau 65,6% rămân inaccesibile**. Aceste constatări confirmă că, deși s-au făcut progrese importante în ultimii ani, accesibilitatea secțiilor de votare rămâne un domeniu în care sunt necesare acțiuni urgente și consistente.³⁷

La capitolul **transparență/conduită/discurs de ură**, la invitația Comisiei Electorale Centrale, concurenții electorali și reprezentanți ai instituțiilor mass-media au semnat, **Codul de conduită** privind desfășurarea și reflectarea campaniei electorale pentru alegerile parlamentare din 28 septembrie 2025.

Prin acest angajament public, semnatarii și-au asumat obligația de a desfășura campania electorală în condiții de corectitudine, concurență egală și respect reciproc, asigurând informarea obiectivă și echilibrată a alegătorilor. Documentul a stabilit interdicții în partea ce ține de utilizarea limbajului sexist, a discursului de ură și a oricăror forme de violență sau discriminare pe criterii de gen. Totodată, Codul a prevăzut respectarea strictă a legislației electorale, evitarea intimidării funcționarilor electorali, observatorilor acreditați, ai mass-media sau a altor persoane, neîngrădirea

³⁵ CEC va tipări circa 2,8 milioane buletine de vot pentru secțiile de votare din țară la alegerile parlamentare din 28 septembrie 2025. Disponibil: https://a.cec.md/ro/cec-va-tipari-circa-28-milioane-buletine-de-2781_115215.html

³⁶ Observatori acreditați de către Comisia Electorală Centrală. Disponibil: https://a.cec.md/ro/alegerile-de-duminica-vor-fi-monitorizate-de-3-423-2781_115402.html

³⁷ 112 secții din numărul total de 1974 de secții de votare din Moldova sunt accesibile. Disponibil: [112 secții din numărul total de 1974 de secții de votare din Moldova sunt accesibile | Comisia Electorală Centrală?](#)

exercitării libere a dreptului de vot și evitarea coruperii prin orice metode și sub orice formă a alegătorilor.³⁸

Totodată, s-a observat o **abordare pro-activă din partea CEC din perspectiva implicării și conlucrării cu autoritățile responsabile și actorii electorali**, prin organizarea diferitor ședințe de lucru.

Participanții au abordat aspecte ale cadrului legal aplicabil privind modul de autorizare a distribuirii materialelor, precum și obligațiile furnizorilor și distribuitorilor de publicitate politică și electorală. Discuțiile s-au axat pe obligațiile legale ale partidelor politice și ale concurenților electorali, rolul instituțiilor statului în monitorizarea respectării regulilor, precum și pe măsurile de prevenire a abuzurilor și de sancționare a încălcărilor.

În context, din perspectiva de organizare a procesului electoral, se constată o implicare activă a autorităților responsabile, în special pe partea de informare publică și sensibilizare a societății despre eventuale manifestări neconforme/ilegale conexe exercitării drepturilor electorale.

3.2. Monitorizarea perioadei electorale (*pre-alegeri*)

În perioada pre-electorală, activitatea de monitorizare s-a axat în mod prioritar pe identificarea și documentarea, în mediul *online*, a practicilor și conținuturilor susceptibile să constituie ingerițe în ce privește exercitarea liberă a dreptului la vot, precum și a acțiunilor întreprinse de autoritățile publice în vederea garantării unui proces electoral accesibil, echitabil, transparent și nediscriminatoriu pentru toți alegătorii. O asemenea monitorizare a reprezentat, totodată, un demers primar din partea OAP pentru aprecierea gradului de conformitate a acțiunilor statului cu obligațiilor pozitive care derivă din Constituția Republicii Moldova, instrumentele internaționale privind drepturile omului și din standardele europene în materie de integritate electorală.

Principalele manifestări identificate în mediul *online* au vizat **promovarea unor retorici de inspirație externă și/sau asociate intereselor unor state străine și orientate spre influențarea opiniilor și convingerilor alegătorilor, precum și a votului exprimat**. Aceste mesaje au fost diseminate preponderent prin intermediul platformelor de socializare, canalelor de comunicare digitală și al unor surse media alternative, cu un grad ridicat de impact emoțional.

În acest context, s-a constatat recurgerea la procedeele și tacticile clasice de manipulare a spațiului informațional, caracterizate prin difuzarea știrilor false (*fake news*), utilizarea retoricii de propagandă, promovarea mesajelor “de impact”/alarmiste menite să exploateze vulnerabilitățile naționale, sociale, economice și să genereze/amplifice sentimente de panică în societate. Astfel, potrivit OSCE/ODIHR dezinformarea extinsă pe rețelele de socializare, acoperirea mediatică părtinitoare în majoritatea instituțiilor de presă și caracterul limitat al materialelor mediatice de tip investigativ sau analitic au limitat abilitatea alegătorilor de a face o alegere informată.³⁹ Aceste

³⁸ Concurenți electorali și reprezentanți ai mass-media au semnat Codul de conduită privind desfășurarea și reflectarea campaniei electorale la alegerile parlamentare din 28 septembrie 2025. Disponibil: [Concurenți electorali și reprezentanți ai mass-media au semnat Codul de conduită privind desfășurarea și reflectarea campaniei electorale la alegerile parlamentare din 28 septembrie 2025 | Comisia Electorală Centrală?](#)

³⁹ Moldova's parliamentary elections were competitive but campaign marred by cyberattacks, illegal funding and disinformation, international observers say. Disponibil:

tipuri de practici au urmărit, în mare parte, inducerea unei stări de insecuritate, neîncredere și instabilitate socială, cu potențialul de a afecta coeziunea socială și caracterul liber și democratic al valorificării unui drept constituțional și exprimării opțiunii electorale.

Din cele constatate în partea ce ține de dezinformare, ingerință externă, instigare la ură este necesar de accentuat asupra faptului că statul are obligația pozitivă de a adopta măsuri eficiente, proporționale și nediscriminatorii pentru prevenirea și combaterea fenomenelor de dezinformare și ingerință externă, fără o diminuare nejustificată a libertății de exprimare. În acest sens, se conturează o necesitate continuă de consolidare a mecanismelor de monitorizare, reglementare și intervenție rapidă în mediul digital, precum și dezvoltarea unor politici publice integrate de educația media și alfabetizare digitală. Toate aceste măsuri vor oferi posibilitatea de a spori reziliența societății în fața manipulării și dezinformării informaționale.

La data de 20.09.2025 CEC a publicat un anunț oficial prin care atrage atenția opiniei publice asupra unei informații false, promovată pe rețele sociale, conform căreia secțiile de votare deschise pentru alegătorii din stânga Nistrului ar fi fost „închise sub pretextul influenței rusești”, în temeiul unui așa-zis comunicat al CEC.

Adițional, în contextul în care securitatea cibernetică și necesitatea reglementării corespunzătoare a mediului digital devin chestiuni stringente pe ordinea de zi atât a autorităților publice, cât și a mediului asociativ este necesar de atras atenția că OAP a accentuat în privința faptului că legislația națională în domeniul digital se aliniază treptat la standardele UE, însă continuă să se confrunte cu provocări structurale și normative majore. Lipsa unei legi-cadru privind serviciile digitale, reglementările sectoriale depășite, supravegherea insuficientă a competențelor de restricționare a conținutului și suprapunerile instituționale împiedică dezvoltarea unui ecosistem digital care să protejeze drepturile.⁴⁰ Mai mult ca atât, a fost specificat că o asemenea lipsă afectează coerența reglementărilor și creează dificultăți în interpretarea și aplicarea uniformă a normelor. Or, în interpretarea și aplicarea zilnică a normelor juridice specifice domeniului digital, există adesea confuzii și conflicte între drepturile interdependente, precum dreptul la viață privată și protecția datelor versus dreptul de acces la informație, sau între libertatea de exprimare și imperativele de securitate națională. În absența unor principii normative clare și a unui mecanism de echilibrare stabilit, autoritățile publice tind să acorde prioritate excesivă unui drept în detrimentul altuia, adesea fără o analiză riguroasă a proporționalității sau un test de echilibrare a drepturilor și fără a urma o practică judiciară uniformă.⁴¹

Din cele expuse, ar rezulta că supravegherea/monitorizarea insuficientă a competențelor de restricționare a conținutului *online* și diverse suprapuneri instituționale generează o confuzie și incertitudine normativă și deficiență de coordonare decizională, cu impact direct asupra drepturilor omului și libertăților fundamentale în perioada electorală. În eventualitatea lipsei unor delimitări clare de competență și a unor mecanisme fiabile de coordonare instituțională, măsurile adoptate

<https://www.osce.org/odihr/598219#:~:text=The%20joint%20observation%20mission%20from,as%20well%20as%20legal%20certainty.>

⁴⁰ Studiu de Evaluare a impactului digitalizării asupra drepturilor omului în Republica Moldova. Oficiul Avocatului Poporului, Danish Institute for Human Rights, 2025. Pag. 29. Disponibil: [file:///C:/Users/user/Downloads/studiu-de-evaluare-a-impactului-digitalizarii-asupra-drepturilor-omului-in-republica-moldova%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/user/Downloads/studiu-de-evaluare-a-impactului-digitalizarii-asupra-drepturilor-omului-in-republica-moldova%20(1).pdf).

⁴¹ Studiu de Evaluare a impactului digitalizării asupra drepturilor omului în Republica Moldova. Oficiul Avocatului Poporului, Danish Institute for Human Rights, 2025. Pag. 31. Disponibil: [file:///C:/Users/user/Downloads/studiu-de-evaluare-a-impactului-digitalizarii-asupra-drepturilor-omului-in-republica-moldova%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/user/Downloads/studiu-de-evaluare-a-impactului-digitalizarii-asupra-drepturilor-omului-in-republica-moldova%20(1).pdf).

riscă să o ofere o incoerență, caracter neuniform și, în anumite situații, acțiuni arbitrare în cadrul procesului electoral. Într-un mod dezolant, toate aceste circumstanțe riscă să afecteze în mod disproporționat libertatea de exprimare, dreptul la informare și pluralismul politic.

În această ordine de idei, s-a constatat că principalele manifestări de influențare a votului alegătorilor prin instigarea populației la frică, au parvenit din partea partidelor de opoziție, fiind promovată retorica că alegerea Partidului Acțiune și Solidaritate (în continuare PAS) va avea drept consecință atragerea Republicii Moldova în război⁴².

În același context, este de notat și abordarea reprezentanților PAS, care au marcat rezultatele alegerilor cu sloganul „Moldova – 3, Putin – 0”⁴³. Acesta reprezintă doar un singur exemplu a cazurilor, unde a fost utilizată retorica „anti-Rusia” și promovarea viitorului pro-european, în scopul “sensibilizării” populației și influențării preferințelor de vot.

Subsecvent, au fost înregistrate tentative de compromitere a caracterului liber al votului exprimat, precum și de falsificare a rezultatelor scrutinului de către unii concurenți electorali.

La 24 septembrie 2025 în mediu *online* a apărut informația că au fost depistate informații precum că de către poliția au fost ridicate 200 de buletine de vot pe care era aplicată ștampila „Votat” în dreptul Blocului electoral „Alternativa”⁴⁴. Ofițerii Direcției de Poliție Chișinău au constatat că buletinele au fost tipărite în baza unui contract și erau destinate Blocului „Alternativa”. Conform datelor oficiale, s-a stabilit că buletinele urmau a fi folosite în ziua scrutinului electoral prin instituirea unei scheme de tip „carusel” - metodă cunoscută prin introducerea unui astfel de buletin în urnă și posibilitatea de a scoate un buletin curat, pe care ulterior se va aplica ștampila, urmând aceeași rotație.

După cum a fost menționat *supra*, **Avocații Poporului, în contextul alegerilor parlamentare din 28 septembrie 2025, au venit cu un îndemn public** prin care au reafirmat că alegerile libere și corecte, desfășurate cu respectarea deplină a drepturilor omului, reprezintă fundamentul unei societăți democratice și al statului de drept, în conformitate cu standardele internaționale relevante. Îndemnul a evidențiat problemele constatate în procesele electorale anterioare, precum utilizarea resurselor administrative, discursul de ură, dezinformarea și lipsa dezbaterilor axate pe drepturile fundamentale, și solicită prevenirea repetării acestora. Totodată, a fost subliniată responsabilitatea comună a concurenților electorali, mass-mediei, instituțiilor statului și cetățenilor în asigurarea integrității procesului electoral.⁴⁵

Din perspectiva conformității și echității procesului electoral, au fost identificate și unele **manifestări individuale din partea candidaților electorali și/sau reprezentanților**

⁴² Додон: За красивыми обещаниями Евросоюза может скрываться война. Disponibil: <https://point.md/ru/novosti/politika/dodon-za-krasivymi-obeshchaniiami-evrosoiuza-mozhet-skryvat-sia-voina/>

⁴³ „Moldova – 3, Putin – 0”: Reacții din PAS după rezultatele preliminare. Disponibil: <https://stiri.md/article/politica/moldova-3-putin-0-reactii-din-pas-dupa-rezultatele-preliminare/>

⁴⁴ Descinderi la o tipografie din capitală: oamenii legii au depistat buletine de vot cu ștampila „Votat” în dreptul blocului „Alternativa”. Disponibil: <https://moldova1.md/p/57994/video--descinderi-la-o-tipografie-din-capitala-oamenii-legii-au-depistat-buletine-de-vot-cu-stampila-votat-in-dreptul-blocului-alternatva->

⁴⁵ Îndemn public al Avocaților Poporului în contextul alegerilor parlamentare din 28 septembrie 2025. Disponibil: <https://ombudsman.md/indemn-public-al-avocailor-poporului-in-contextul-alegerilor-parlamentare-din-28-septembrie-2025/>.

guvernamentali. Asemenea conduite au generat **dileme în raport cu obligația statului de a asigura un cadru electoral caracterizat prin neutralitate, echitate, nediscriminare și bazată pe drepturile omului.**

Obligație care derivă din prevederile articolului 25 din Pactul Internațional privind Drepturile Civile și Politice, orice cetățean are dreptul și posibilitatea, fără niciun fel de discriminare și fără restricții nerezonabile, de a participa la conducerea treburilor publice, de a alege și de a fi ales în cadrul unor alegeri autentice, desfășurate prin vot universal și egal. Acest drept este indisolubil legat de principiul egalității în fața legii și al protecției împotriva discriminării, consacrat de articolul 26 din același instrument internațional.⁴⁶

De asemenea, articolul 3 din Protocolul nr. 1 la Convenția Europeană a Drepturilor Omului (CEDO) consacră obligația statelor de a organiza alegeri libere, la intervale rezonabile, prin vot secret, în condiții care să asigure libera exprimare a opiniei poporului cu privire la alegerea corpului legislativ.⁴⁷ Jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului (CtEDO) a accentuat în mod constant în privința faptului că acest drept presupune nu doar organizarea tehnică a scrutinului sau neimixtiunea, ca în cazul majorității drepturilor civile și politice, ci și garantarea unui mediu electoral pluralist, echitabil și lipsit de presiuni sau discursuri care ar putea afecta demnitatea ori egalitatea participanților la procesul electoral. Astfel, în cauza *Mathieu-Mohin și Clerfayt c. Belgia* (1987), CtEDO a subliniat că art. 3 din Protocolul nr. 1 consacră un principiu fundamental al democrației efective și că statele au obligația de a asigura condiții care să permită exprimarea liberă a voinței alegătorilor.⁴⁸

Luând în considerație ralierea Republicii Moldova la standardele Uniunii Europene (UE) este de remarcat că articolul 21 din Carta Drepturilor Fundamentale a Uniunii Europene interzice orice formă de discriminare, inclusiv pe criterii de sex, rasă, origine etnică, religie, dizabilitate, orientare sexuală sau opinii politice,⁴⁹ principiu care în mod obligatoriu urmează a fi reflectat și în conduita actorilor implicați în orice scrutin electoral.

În contextul celor expuse, conchidem că orice manifestare publică care poate induce la o stigmatizare, excludere sau tratament diferențiat pe criterii protejate de instrumentele internaționale și naționale în materia drepturilor omului contravin obligației statului de a asigura un proces electoral inclusiv și bazat pe respectarea drepturilor fundamentale. În temeiul obligațiilor pozitive derivând din tratatele internaționale menționate *supra*, autoritățile publice au responsabilitatea primară atât de a se abține de la orice comportament discriminatoriu, cât și de la prevenirea, descurajarea și sancționarea unor asemenea manifestări atunci când acestea pot afecta integritatea și echitatea procesului electoral.

⁴⁶ Art. 25, 26. Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice (1966). Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=115567&lang=ro.

⁴⁷ Art. 3, Protocolul additional la Convenția Europeană a Drepturilor Omului (1950). Disponibil: https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/convention_ro_n.

⁴⁸ *Mathieu-Mohin and Clerfayt v. Belgium*. Judgement 2 March. 1987. Disponibil: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22%3A%5B%22001-57536%22%5D%7D>.

⁴⁹ Art. 21 Carta Drepturilor Fundamentale a Uniunii Europene (2007). Disponibil: <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2010:083:0389:0403:ro:PDF>.

În particular, sunt de notat declarațiile Ministrului Muncii și Protecției Sociale, Alexei Buzu, în timpul întâlnirii cu locuitorii satului Pelinia, Drochia⁵⁰. În acest context, Ombudsmanul a reacționat la declarațiile ale ministrului muncii și protecției sociale, subliniind necesitatea menținerii unei atitudini respectuoase față de alegători și inadmisibilitatea oricăror forme de discriminare.

De asemenea, Avocatul Poporului a venit cu reacții de condamnare a altui concurent electoral (Renato Usatii), declarând că este „absolut inacceptabil ca, în campania electorală, un contracandidat să recurgă la referințe cu caracter rasist, făcând aluzie la etnia unui alt concurent pentru a-l denigra”.

De asemenea, în această perioadă au fost atestate cazuri de intimidare a unor observatori din partea unor reprezentanți ai partidelor politice implicate în campania electorală. *In concreto*, la 24 august 2025, în cadrul unui eveniment desfășurat în mun. Orhei, un observator Promo-LEX (acreditat pe termen lung în Misiunea de observare a alegerilor parlamentare) a fost ținta unui atac public direct și a unor acțiuni de intimidare din partea liderului Partidului „Șansa”, dl Alexei Lungu.⁵¹

Totodată, prezintă îngrijorări și datele prezentate de Consiliul Național al Tineretului din Moldova (în continuare CNTM), care a anunțat că a primit mai multe sesizări cu privire la cazuri de presiune exercitată asupra tinerilor pentru a participa la întruniri electorale desfășurate în instituțiile de învățământ, atât preuniversitare, cât și universitare⁵².

Consiliul Național al Tineretului din Moldova a făcut apel către CEC și Ministerul Educației și Cercetării⁵³ să investigheze prompt aceste sesizări și să aplice sancțiunile legale. La fel, CNTM a solicitat MEC să emită instrucțiuni clare instituțiilor de învățământ pentru reafirmarea principiului neutralității educaționale.

Potrivit Raportului de monitorizare a discursului sexist în alegerile parlamentare 2025, au fost documentate 2.281 de cazuri de discurs și comportament sexist în doar 33 de zile de campanie electorală — aproape o postare din cinci conținând elemente de sexism⁵⁴. Raportul formulează un apel clar către partidele politice, autoritățile electorale și mass-media: adoptarea unei politici de toleranță zero față de sexism și „*slut-shaming*”, moderarea activă a comentariilor și postărilor online, introducerea codurilor interne de conduită pentru candidați/te, sancționarea discursului sexist și instruirea jurnaliștilor în recunoașterea și prevenirea sexismului mediatic. „Un discurs

⁵⁰ „Suntem popor sau suntem bîdle” – Alexei Buzu, surprins cu o declarație controversată în campanie electorală. Disponibil: <https://realitatea.md/suntem-popor-sau-suntem-bidle-alexei-buzu-surprins-cu-o-declaratie-controversata-in-campanie-electoralala/>

⁵¹ Declarație publică privind intimidarea unui observator Promo-LEX. Disponibil: <https://promolex.md/declaratie-publica-privind-intimidarea-unui-observator-promo-lex/>.

⁵² CNTM: Elevii și studenții, presați să participe la întruniri electorale. Disponibil: <https://stiri.md/article/politica/cntm-elevii-si-studentii-presati-sa-participe-la-intruniri-electorale>

⁵³ Declarație oficială – Condamnarea presiunii asupra tinerilor în campania electorală. Disponibil: <https://cntm.md/acte/declaratie-oficiala-condamnarea-presiunii-asupra-tinerilor-in-campania-electoralala/>

⁵⁴ Respectul, încă o provocare în politică: peste 2.200 de cazuri de discurs sexist identificate în campania pentru alegerile parlamentare din 2025. Disponibil: <https://egalitadedegen.md/respectul-inca-o-provocare-politica-pest-2-200-de-cazuri-de-discurs-sexist-identificate-campania-pentru-alegerile-parlamentare-din-2025/>

politic bazat pe respect nu este un semn de slăbiciune, ci de maturitate democratică”, se arată în concluzia raportului.

De asemenea, în privința discursului de ură, instigare la discriminare sau alte forme de manifestare a intoleranței, Promo-Lex prin Raportul final. Misiunea de Observare a Alegerilor Parlamentare din 28 septembrie 2025 a ajuns la concluzia că în perioada 21 iulie – 19 octombrie 2025, au fost identificate 712 cazuri de discurs de ură, instigare la discriminare sau alte forme de manifestare a intoleranței. Dintre acestea, 521 de cazuri au avut loc în context electoral. Astfel, prin comparație cu datele colectate în perioadele electorale precedente, alegerile parlamentare din 28 septembrie 2025 reprezintă scrutinul cu cel mai înalt nivel de utilizare și răspândire a discursului de ură. În medie, în perioada de monitorizare, în spațiul public și în cel *online* din Republica Moldova, au apărut 7,8 cazuri noi de discurs de ură pe zi.⁵⁵

Sub aspect de egalitate de gen Centrul Parteneriat pentru Dezvoltare a evidențiat un alt factor major care a contribuit la consolidarea stereotipurilor și anume, creșterea vizibilă a discursurilor de ură și a atacurilor sexiste la adresa femeilor politiciene.⁵⁶

Referitor la prezența diverselor forme de intoleranță în spațiul mediatic sunt relevante constatările Misiunii de Monitorizare a Alegerilor (în continuare MOA) ODIHR. În primul rând, spațiul mediatic este divers și pluralist, însă constrâns de o piață limitată și în scădere a publicității. Mulți dintre interlocutorii MOA ODIHR au raportat o creștere a cazurilor de **discurs intolerant**, precum și de intimidare și hărțuire a jurnaliștilor, atât în persoană cât și în mediul *online*, preponderent din partea actorilor nestatali. Cu toate acestea, monitorizarea mass-media de către MOA ODIHR a arătat că acoperirea alegerilor a reflectat caracterul pluralist, dar polarizat al spațiului mediatic. Mass-media monitorizate au oferit concurenților electorali numeroase oportunități de a-și prezenta poziția și opiniile în cadrul dezbaterilor, talk-show-urilor, emisiunilor de actualitate și buletinelor de știri.⁵⁷

3.3. Participarea reprezentanților Oficiului Avocatului Poporului la monitorizarea procesului de votare din 28 septembrie 2025

Rolul INDO este fundamentat de Principiile referitoare la Statutul Instituțiilor Naționale pentru Drepturile Omului (Principiile de la Paris) (adoptate prin Rezoluția Adunării Generale nr. 48/134 din 20 decembrie 1993).⁵⁸

În conformitate cu Principiile de la Paris INDO dețin un mandat larg în partea ce ține de promovarea și protecția drepturilor omului precum, monitorizarea activă a respectării drepturilor

⁵⁵ Promo-Lex prin Raportul final. Misiunea de Observare a Alegerilor Parlamentare din 28 septembrie 2025. Disponibil: <https://promolex.md/wp-content/uploads/2026/01/raport-final-mo-promo-lex-alegeri-parlamentare.pdf>.

⁵⁶ Reprezentare, Putere și Inegalități de Gen în Scrutinul Parlamentar 2025. Chișinău, 2025. Disponibil: https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/2025-12/alegeri_2025_final.pdf.

⁵⁷ Moldova's parliamentary elections were competitive but campaign marred by cyberattacks, illegal funding and disinformation, international observers say. Disponibil: <https://www.osce.org/odihr/598219#:~:text=The%20joint%20observation%20mission%20from,as%20well%20as%20legal%20certainty>

⁵⁸ Principles relating to the Status of National Institutions (The Paris Principles) (1993). Disponibil: <https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/principles-relating-status-national-institutions-paris>.

omului și libertăților fundamentale, formularea de recomandări de ordin legislativ, intervenții/examinări ale cazurilor individuale, cooperarea cu mecanismele internaționale.⁵⁹

În pofida faptului că aceste principii nu atribuie în mod expres INDO a unui rol electoral, mandatul general include drepturile civile și politice, ceea ce permite implicarea legitimă a INDO în monitorizarea respectării drepturilor omului în procesul electoral.

La data de 28 septembrie 2025, funcționari publici din cadrul Oficiului Avocatului Poporului au desfășurat activități de monitorizare a procesului de votare în cadrul alegerilor parlamentare, în conformitate cu mandatul legal al Avocatului Poporului (*în temeiul art. 11 lit. b), e), h), i), j) din Legea nr. 52/2014 privind Avocatul Poporului (Ombudsmanul)*).

Este esențial de menționat că, **reprezentanții Oficiului nu au avut statutul de observatori electorali acreditați, ci au activat în exercitarea mandatului Ombudsmanului, cu scopul de a monitoriza respectarea drepturilor fundamentale ale omului în contextul electoral, în special a garanțiilor privind exercitarea liberă, egală și accesibilă a dreptului de vot.**

Secțiile de votare au fost selectate în mod aleatoriu, iar vizitele au vizat o acoperire echilibrată a zonelor urbane și rurale, instituțiilor penitenciare, precum și a unor secții situate în regiunea din stânga Nistrului.

Procesul de monitorizare a campaniei electorale și nemijlocit, a procesului de votare în ziua alegerilor, a fost axată pe următoarele direcții:

- acces egal la mass-media;
- discursuri de ură, cumpărarea voturilor, presiuni asupra alegătorilor;
- desfășurarea protestelor și respectarea dreptului la întruniri;
- accesibilitatea secțiilor de votare pentru grupurile vulnerabile (persoane cu dizabilități, minorități etnice etc.);
- asigurarea dreptului la vot pentru diaspora (*numărul secțiilor de votare în dependență de cererile înregistrate de către cetățenii aflați peste hotarele Republicii Moldova*);
- evaluarea eficienței și impactului votului prin corespondență;
- riscul implicării copiilor și utilizării imaginii copiilor în timpul campaniei electorale de către concurenții electorali;
- exercitarea dreptului la vot de către cetățenii Republicii Moldova din regiunea transnistreană, cu accent pe asigurarea accesibilității procesului electoral și pe măsurile de prevenire a fraudelor electorale.

În contextul evaluării modului în care au fost respectate drepturile electorale ale cetățenilor în cadrul vizitelor de monitorizare a reprezentanților OAP la **89 de secții de votare** (*Anexa 1. Lista secțiilor de votare monitorizate*), au fost constatate următoarele:

1. Secțiile de vot au fost asigurate cu buletinele de vot în limba română, în limba rusă și în unele secții de votare – în limbajul Braille. Totodată, cabinele de vot au fost asigurate cu lupă de vedere și riglă specială pentru persoane slab-văzătoare.

⁵⁹ Principles relating to the Status of National Institutions (The Paris Principles) (1993). Disponibil: <https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/principles-relating-status-national-institutions-paris>.

A fost constat 1 caz de lipsa echipamentului pentru persoane slab văzătoare la IMSP Spitalul Clinic de Psihiatrie din Codru – aceasta a fost adusă numai după cum au fost depistate mai multe solicitări pentru acest echipament.

2. Personalul desemnat a fost amiabil și a exercitat atribuțiile fără abateri, au oferit sprijin și indicații celor care aveau nevoie pentru ca procesul electoral să decurgă fără probleme.

La Centrul de Plasament Temporar pentru Persoane cu Dizabilități (mun. Hîncești) 25 de persoane sufereau de deficiențe locomotorii (*nu puteau semna, nu știau unde să semneze, nu puteau ține stiloul, nu puteau aplica ștampila în cercul, scăpau buletinul de vot sau ștampila pe jos*). În acest context, au fost sesizate unele dileme/confuzii din partea asistenților, care nu știau cum să ofere ajutor astfel încât să nu încalce secretul votului.

3. La intrare, precum și în interior clădirilor unde au fost situate secțiile de vot, erau afișate infografice în limbile română și rusă, care prezentau traseul procedurii de vot, lista acțiunilor interzise în timpul votării și un apel de participare la scrutin.

În câteva secții de vot nu a fost stabilit un traseu pentru alegători, începând de la intrare, spre mesele la care se înregistrează faptul participării la votare, ulterior spre mesele unde se eliberează buletinele de vot, pe urmă spre cabinele de vot secret și urnele de vot. Însă, acest fapt nu a părut să afecteze procesul de vot deoarece procesul de votare din secții a avut loc într-o singură sală de vot astfel persoanele puteau să se orienteze ușor spre locul votării sau erau ghidate.

4. Accesul cetățenilor la secțiile de votare a decurs liber, fără a fi raportate obstacole sau nereguli legate de procedura juridică generală (*precum lipsa buletinelor de vot, probleme cu listele electorale sau alte impedimente*). Alegătorii au putut intra și vota în mod liber, iar procesul s-a desfășurat într-un cadru organizat și accesibil. În incintă erau disponibile cabine de vot, iar alegătorilor li s-a asigurat condiții de confidențialitate pentru exprimarea votului.

În raionul Cahul au fost depistate 3 cazuri în care cetățenii au exprimat dezacord față de unghiul de amplasare a cabinei de vot și fața de distanța mică în raport cu masa personalului secției de votare, exprimându-și neîncrederea în asigurarea secretului votului, dar până la urmă, și-au exercitat dreptul la vot.

5. Au fost asigurate corespunzător măsurile de ordine și securitate publică; în adiacența unor secții de vot au fost observate echipaje de poliție; la unele secții au fost prezenți inspecitori de sector.

Totodată, conform datelor publice, în cel puțin trei secții de votare din țară au fost raportate alerte cu bombă. La fel, un apel privind minarea a fost înregistrat și cu privire la podul Rezina-Râbnîța. În 6 localități din străinătate au fost alerte cu bombă - Bruxelles (Belgia), Roma, Genova (Italia), București (România), Ashville (SUA) și Alicante (Spania).⁶⁰

6. La Penitenciarul nr. 7 – Rusca, Penitenciarul 17 – Rezina și la Penitenciarul 18 – Brănești procesul de vot s-a desfășurat într-un mod liniștit și liber, dar Administrația Națională a Penitenciarelor (în continuare ANP) a perfectat actele (forma 9) pentru cei care nu dețineau documente și au asigurat astfel exercitarea dreptului la vot. Toate persoanele care și-au

⁶⁰ Secțiile din străinătate unde au fost raportate alerte cu bombă își continuă activitatea. Disponibil: <https://stiri.md/article/social/sectiile-din-strainatate-unde-au-fost-raportate-alerte-cu-bomba-isi-continua-activitatea/>

exprimat voința de a vota și-au exercitat acest drept fără careva bariere. Votul s-a desfășurat la urna mobilă.

7. La IMSP Spitalul de Psihiatrie or. Codru a fost constatăte intimidări și atmosferă ostilă în secția 7 – femei.

Unii pacienți nu au putu vota din motivul că nu au avut documente și nu li se permitea ieșirea din spital pentru a aduce acestea. Nu a fost asigurată posibilitatea de a vota persoanelor imobilizate la pat. La CPTPD or. Hâncești a fost constat că din 230 de persoane, au fost incluse în lista numai 55 de persoane, din motive necunoscute.

8. S-a constatat că în 26 de cazuri, clădirile unde au fost stabilite secții de votare nu au fost asigurate cu o rampă de acces, ceea ce a creat dificultăți la accesarea secției.

În unele cazuri, membrii comisiilor scoteau o urnă de votare și alte atribute pentru votare pentru a facilita procesul de vot pentru persoanele cu dizabilități. În 4 cazuri s-a constat lipsa luminii suplimentare.

3.4. Desfășurarea alegerilor parlamentare în localitățile din regiunea transnistreană

În perioada electorală, **principalele îngrijorări** identificate cu tangență la regiunea transnistreană au vizat **numărul redus de secții de vot preconizate** a fi deschise pentru regiunea transnistreană. În acest sens, reprezentanții Tiraspolului au manifestat îngrijorări cu referire la număr mic a secțiilor de vot, preconizate a fi deschise pentru cetățenii cu drept de vot din localitățile situate în stânga Nistrului.

Conform Hotărârii Comisiei Electorale Centrale nr. 3852 din 24 august 2025 s-a invocat prevederile art. 40 alin. (2) din Codul electoral nr. 325/2022, care prevede că la constituirea secțiilor prevăzute la alin. (1), *Comisia Electorală Centrală va lua în considerare datele din Registrul de stat al alegătorilor raportate la dinamica participării alegătorilor în ultimele 3 scrutine.*

În context, CEC a menționat că având în vedere că pentru prezența medie-maximă la ultimele trei scrutine - adică de 28954 alegători, și luând în considerare cifra maximă pentru care se deschide o secție de votare - adică de 3000 persoane, s-a luat decizia de a deschide 12 secții pentru gestionarea optimă a procesului.

Suplimentar, au fost invocate riscuri majore de transportare organizată și corupere a alegătorilor, precum și tentative de destabilizare în regiunea transnistreană, ceea ce a impus limitarea secțiilor la nivelul considerat sigur și funcțional.

În context, la 25.09.2025, Comisia Electorală Centrală a decis⁶¹ reamplasarea unor secții de votare din localități aflate în zona de securitate – Varnița (37/3 și 37/4), Hagimus (37/6), Cocieri (37/7) și Doroțcaia (37/8) – către orașele Anenii Noi și Căușeni și, respectiv, municipiul Chișinău, din considerente de securitate. Totodată, au fost stabilite locații de

⁶¹ Votarea cetățenilor Republicii Moldova domiciliați în localitățile din stânga Nistrului. Disponibil: [Votarea cetățenilor Republicii Moldova din regiunea transnistreană - alegeri.md](#).

rezervă pentru alte secții, în eventualitatea unor alerte cu bombă sau incidente, pentru a asigura desfășurarea procesului electoral în condiții de siguranță.

În procesul monitorizării pe parcursul zile de 28 septembrie 2025 în regiunea din stânga Nistrului, s-au constatat următoarele:

- În unele secții de vot din stânga Nistrului au fost anunțată alarmă cu bombe, ceea ce a împiedicat accesul cetățenilor la exercitarea dreptului la vot.
- Pentru secțiile din circumscripția 37 (regiunea transnistreană) nu au fost prevăzute liste a alegătorilor, cetățenii cu dreptul de vot fiind înregistrați în liste suplimentare.
- Reprezentanții OAP au constatat că secțiile de vot din stânga Nistrului s-au confruntat cu deficiențe de funcționare optimă și rapidă a sistemului electronic. Totodată, baza de date CEC nu a fost actualizată cu Agenția Servicii Publice (în continuare ASP), și cetățenii urmau să se adreseze la subdiviziunile ASP pentru confirmarea domiciliului.
- La secția de vot 37/2 din s. Gura-Bîcului, r-nul Anenii Noi la ora 20:20 au fost epuizate cele 1500 buletine de vot repartizate de CEC.

Concluzii: Monitorizarea realizată de Oficiul Avocatului Poporului în contextul alegerilor parlamentare din 28 septembrie 2025 relevă un proces electoral organizat într-un cadru administrativ funcțional, caracterizat printr-o implicare activă a autorităților electorale și printr-un nivel înalt de monitorizare națională și internațională.

Din perspectiva organizatorică, scrutinul a fost pregătit în mod corespunzător, fiind asigurate secții de votare pe teritoriul țării și peste hotare, tipărirea buletinelor în mai multe limbi, precum și mecanisme pentru exercitarea dreptului la vot de către persoanele private de libertate.

De asemenea, în cadrul exercițiului de monitorizare și evaluare sunt evidențiate progrese punctuale în ceea ce privește transparența procesului electoral, inclusiv adoptarea Codului de conduită pentru concurenții electorali și mass-media, precum și organizarea ședințelor de coordonare interinstituțională. Aceste măsuri corespund obligațiilor statului derivând din art. 25 al Pactul Internațional privind Drepturile Civile și Politice și art. 3 al Protocolului adițional la Convenția Europeană a Drepturilor Omului, care impun organizarea unor alegeri autentice și garantarea exprimării libere a voinței alegătorilor.

Cu toate acestea, monitorizarea a relevat vulnerabilități structurale persistente. În mod deosebit, nivelul redus de accesibilitate fizică a secțiilor de votare pentru persoanele cu dizabilități constituie o problemă sistemică, în contradicție cu exigențele art. 29 din Convenția ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități, care obligă statele să asigure participarea deplină și efectivă a persoanelor cu dizabilități la viața politică și publică. Datele privind procentul ridicat de secții inaccesibile confirmă necesitatea unor intervenții urgente și coordonate.

În perioada pre-electorală, s-a constatat o intensificare a fenomenului de dezinformare, ingerință informațională externă și utilizare a discursului alarmist sau polarizant în spațiul online.

De asemenea, au fost documentate numeroase cazuri de discurs de ură, sexism și retorică discriminatorie, inclusiv la adresa femeilor candidate și a minorităților. Aceste manifestări ridică probleme serioase din perspectiva art. 26 din Pactul Internațional privind Drepturile Civile și Politice, art. 14 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului și a art. 21 din Carta Drepturilor Fundamentale a Uniunii Europene, care interzic orice formă de discriminare.

În ziua votării, monitorizarea efectuată de către OAP în 89 de secții de votare a indicat, în general, desfășurarea procesului într-un cadru ordonat și fără nereguli majore de ordin procedural. Personalul electoral a manifestat conduită profesională, iar alegătorilor li s-au asigurat condiții de exercitare liberă și secretă a votului. Totodată, au fost identificate situații problematice punctuale, precum lipsa echipamentelor pentru persoane cu dizabilități, dificultăți în acordarea asistenței fără afectarea secretului votului, neasigurarea votului pentru unele persoane internate în instituții medicale sau deficiențe tehnice în regiunea transnistreană.

În ceea ce privește secțiile destinate alegătorilor din regiunea transnistreană, s-au constatat provocări legate de securitate, funcționarea sistemelor informaționale și gestionarea buletinelor de vot. Deși măsurile adoptate de autorități au fost motivate prin considerente de securitate și prevenire a fraudelor, acestea trebuie evaluate permanent prin prisma principiilor proporționalității și nediscriminării.

În linii generale, scrutinul parlamentar din 28 septembrie 2025 s-a desfășurat într-un cadru administrativ organizat și sub o supraveghere extinsă, oferind condiții generale pentru exprimarea voinței alegătorilor. Totuși, persistența fenomenelor de dezinformare, discurs de ură, accesibilitate limitată și anumite disfuncționalități instituționale indică necesitatea consolidării cadrului normativ și instituțional și o abordare pro-activă constată din partea autorităților publice.

IV. VALIDAREA SCRUTINULUI ELECTORAL

Pentru orice societate care aspiră spre respectarea cu strictețe a principiilor democratice, validarea scrutinului electoral reprezintă o garanție primordială a legitimității autorităților publice și a continuității ordinii electorale. Această intervenție nu constituie o pură formalitate, dar reprezintă un mecanism juridic prin care se confirmă că procesul electoral s-a desfășurat în conformitate cu normele constituționale, legislația electorală în vigoare și standardele internaționale privind drepturile omului.

Fundamentul normativ al validării derivă din obligația statelor de a organiza alegeri libere și autentice, prin prisma art. 25 din Pactul Internațional cu privire la Drepturile Civile și Politice și de art. 3 din Protocolul adițional la Convenția Europeană a Drepturilor Omului. Astfel, prin jurisprudența sa CtEDO și anume, *Hirst c. Regatului Unit (nr. 2)*, (2005)⁶² și *Davydov și alții c. Rusiei*, (2017)⁶³ a accentuat în privința faptului că dreptul la alegeri libere presupune existența unor garanții procedurale efective și a unor mecanisme de control care ar fi capabile să asigure integritatea și efectivitatea procesului electoral.

De asemenea, OSCE/ODIHR consideră indispensabil ca un proces electoral să includă acces la remedii eficiente și proceduri transparente de soluționare a diferendelor. Or, acestea contribuie la respectarea drepturilor politice și la consolidarea încrederii în integritatea scrutinului — criterii esențiale pentru credibilitatea unui scrutin într-o democrație.⁶⁴

Astfel, la 16 octombrie 2025, **Curtea Constituțională** a pronunțat Hotărârea nr. 12 cu privire la confirmarea rezultatelor alegerilor parlamentare din 28 septembrie 2025 și validarea mandatelor deputaților aleși în Parlamentul Republicii Moldova⁶⁵.

Curtea Constituțională a examinat modul de desfășurare a alegerilor parlamentare din 28 septembrie 2025 respectă exigențele constituționale și legale, în special *cu privire la excluderea unor concurenți electorali din lista electorală în ajunul zilei de vot, Cu privire la numărul buletinelor de vot pentru alegătorii din localitățile din stânga Nistrului și la pretinsa manipulare a opiniei publice și utilizare a discursului de instigare la ură, Cu privire la numărul secțiilor de votare deschise pentru alegătorii din stânga Nistrului și din Federația Rusă, Cu privire la utilizarea publicității politice, a informațiilor false pe platformele de partajare a materialelor video și cu referire la interferențe străine, Cu privire la cazurile de utilizare a resurselor administrative, Cu privire la pretinsa existență a unui bloc electoral camuflat între PAS și Platforma DA, Procedurile electorale desfășurate în privința Partidului Democrația Acasă.*

⁶² Hirst v. the United Kingdom (No. 2). Judgement of 6 October 2005. Par. 62. Disponibil: [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:\[%22001-70442%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-70442%22]}).

⁶³ Davydov and other v. Russia. Judgement of 30 May 2017. Par. 326, 336. Disponibil: [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:\[%22001-173805%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-173805%22]}).

⁶⁴ Handbook for the Observation of Election Dispute Resolution. OSCE/ODIHR, 2019. Pag. 19, 32. Disponibil: https://odihr.osce.org/sites/default/files/f/documents/9/7/429566_0.pdf.

⁶⁵ Hotărârea nr. 12 din 16 octombrie 2025 cu privire la confirmarea rezultatelor alegerilor parlamentare din 28 septembrie 2025 și validarea mandatelor deputaților aleși în Parlamentul Republicii Moldova (sesizarea nr. 211e/2025). Disponibil: <https://www.constcourt.md/ccdocview.php?tip=hotariri&docid=882&l=ro>.

În concluzie, Curtea Constituțională a reținut că la examinarea contestațiilor instanțele judecătorești și autoritățile competente nu au constatat încălcări ale legislației electorale referitoare la procesul alegerilor sau la numărarea voturilor de natură să influențeze rezultatele alegerilor.

Prin urmare, Curtea nu a constatat încălcări ale procesului electoral în măsură să influențeze decisiv exprimarea votului cetățenilor la alegerea deputaților în Parlament și consideră necesar să confirme rezultatele alegerilor.

Cu privire la legalitatea procesului de numărare a voturilor, Curtea a reținut că din actele prezentate nu rezultă că concurenții electorali sau alți subiecți electorali ar fi contestat rezultatele numărării voturilor la vreo secție de votare. De asemenea, niciun concurent electoral nu a contestat Hotărârea Comisiei Electorale nr. 4149 din 5 octombrie 2025, prin care a fost aprobat procesul-verbal privind centralizarea rezultatelor alegerilor parlamentare din 28 septembrie 2025. Prin urmare, Curtea nu a constatat încălcări ale procesului de numărare a voturilor.

Cu toate acestea, Curtea Constituțională a constatat că legislatorul a stabilit reglementări pentru autoritățile care au competențe în domeniul monitorizării platformelor de partajare a materialelor video în perioada electorală. Totodată, Curtea a considerat că legislatorul trebuie să consolideze competențele autorităților în domeniul serviciilor de platformă de partajare a materialelor video și să stabilească alte măsuri eficiente, mai cu seamă în perioada electorală, cu condiția ca libertatea de exprimare a utilizatorilor platformelor online să nu fie limitată în mod disproporționat, așa cum recomandă Comisia de la Veneția în Raportul urgent privind anularea rezultatelor alegerilor de către curțile constituționale (CDL-AD(2025)003).

În acest context, Curtea a solicitat Parlamentului să îmbunătățească mecanismele legale existente în conformitate cu raționamentele hotărârii Curții Constituționale.

RECOMANDĂRI

În contextul celor menționate *supra*, se **recomandă**:

Comisiei Electorale Centrale, autorităților publice locale și alte instituții responsabile să asigure **accesibilitatea deplină a secțiilor de votare pentru toate persoanele, inclusiv cele cu dizabilități, persoanele vârstnice și alte grupuri cu mobilitate redusă**, în conformitate cu standardele internaționale în domeniul drepturilor omului și legislația națională privind egalitatea și nediscriminarea cu întreprinderea următoarelor măsuri:

- **Evaluarea infrastructurii fizice** a tuturor secțiilor de votare din țară din perspectiva accesibilității, înainte de fiecare scrutin;
- **Amenajarea corespunzătoare** a rampelor de acces, ușilor, coridoarelor, cabinelor de vot și urnelor astfel încât să permită accesul persoanelor în scaun rulant;
- **Semnalizarea clară și vizibilă** a căilor de acces și asigurarea iluminării adecvate;
- **Consultarea organizațiilor persoanelor cu dizabilități** în procesul de planificare, monitorizare și evaluare a măsurilor de accesibilitate electorală.

BIBLIOGRAFIE:

1. Alegeri 2025: Deținuții din penitenciare și-au exercitat dreptul la vot. Disponibil: <https://stiri.md/article/social/alegeri-2025-detinutii-din-penitenciare-si-au-exercitat-dreptul-la-vot>.
2. Codul bunelor practici în materie electorală. Linii directoare și raport explicativ. Adoptat de Comisia europeana pentru Democrație prin Drept în cadrul celei de-a 52 Reuniune Plenară (Veneția, 18-19 octombrie 2002). Disponibil: [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD\(2002\)023rev2-cor-rom](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD(2002)023rev2-cor-rom).
3. Comisia Electorală Centrală. Numărul alegătorilor, înscriși în Registrul de Stat al Alegătorilor, la data de 1 septembrie 2025. Disponibil: https://a.cec.md/ro/numarul-alegatorilor-inscrisi-in-registrul-de-stat-al-alegatorilor-2781_114999.html.
4. CEC va tipări circa 2,8 milioane buletine de vot pentru secțiile de votare din țară la alegerile parlamentare din 28 septembrie 2025. Disponibil: https://a.cec.md/ro/cec-va-tipari-circa-28-milioane-buletine-de-2781_115215.html.
5. Concurenți electorali și reprezentanți ai mass-media au semnat Codul de conduită privind desfășurarea și reflectarea campaniei electorale la alegerile parlamentare din 28 septembrie 2025. Disponibil: [Concurenți electorali și reprezentanți ai mass-media au semnat Codul de conduită privind desfășurarea și reflectarea campaniei electorale la alegerile parlamentare din 28 septembrie 2025 | Comisia Electorală Centrală?](https://a.cec.md/ro/concurenti-electorali-si-reprezentanti-ai-mass-media-au-semnat-codul-de-conduit%C4%83-privind-desfasurarea-si-reflectarea-campaniei-electorale-la-alegerile-parlamentare-din-28-septembrie-2025)
6. CNTM: Elevii și studenții, presați să participe la întruniri electorale. Disponibil: <https://stiri.md/article/politica/cntm-elevii-si-studentii-presati-sa-participe-la-intruniri-electorale>.
7. Convenția Europeană a Drepturilor Omului (1950). Disponibil: https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/convention_ron.
8. Carta Drepturilor Fundamentale a Uniunii Europene (2007). Disponibil: <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2010:083:0389:0403:ro:PDF>.
9. Declarație publică privind intimidarea unui observator Promo-LEX. Disponibil: <https://promolex.md/declaratie-publica-privind-intimidarea-unui-observator-promo-lex/>.
10. Declarație oficială – Condamnarea presiunii asupra tinerilor în campania electorală. Disponibil: <https://cntm.md/acte/declaratie-oficiala-condamnarea-presiunii-asupra-tinerilor-in-campania-electorala/>.

11. Descinderi la o tipografie din capitală: oamenii legii au depistat buletine de vot cu ștampila „Votat” în dreptul blocului „Alternativa”. Disponibil: <https://moldova1.md/p/57994/video--descinderi-la-o-tipografie-din-capitala-oamenii-legii-au-depistat-buletine-de-vot-cu-stampila-votat-in-dreptul-blocului-alternativa-> .
12. 112 secții din numărul total de 1974 de secții de votare din Moldova sunt accesibile. Disponibil: [112 secții din numărul total de 1974 de secții de votare din Moldova sunt accesibile | Comisia Electoral? Central?](#).
13. Declarația interpretativă revizită la Codul de bune practici în materie electorală privind stabilitatea dreptului electoral. Adoptată de Comisia de la Veneția în cadrul celei de-a 139 Reuniune Plenară (Veneția, 21-22 iunie 2024).
14. Declarația interpretativă a Codului bunelor practici în materia electorală în ceea ce privește tehnologiile digitale și inteligența artificială. Aprobata de Consiliul pentru alegeri democratice în cadrul celei de-a 81-a reuniuni (Veneția, 5 decembrie 2024) și adoptată de Comisia de la Veneția la cea de-a 141-a Sesiune plenară (Veneția, 6 – 7 decembrie 2024). Disponibil: https://www.constcourt.md/public/files/file/comisia_venetia/2025/CDL-AD2024044_Declaraie_interpretativ_privind_Codul_de_bune_practici_in_domeniul_electoral.pdf?utm_source=chatgpt.com.
15. Declarație succintă a constatărilor și concluziilor privind alegerile parlamentare în Republica Moldova din 28 septembrie. Disponibil: <https://promolex.md/declaratie-succinta-a-constatarilor-si-concluziilor-privind-alegerile-parlamentare-in-republica-moldova-din-28-septembrie/>.
16. Declarația coaliției civice pentru alegeri libere și corecte privind alegerile parlamentare din 28 septembrie 2025. Disponibil: <https://promolex.md/wp-content/uploads/2025/10/calc.-declaratie-alegeri-parlamentare-2025.pdf>.
17. Fadei Nagacevski, gata să ajute formațiunile care au suferit de pe urma modificărilor din iunie 2025 la Legea privind partidele politice. Disponibil: https://unimedia.info/ro/news/f6a9fdeda5da98d2/fadei-nagacevski-gata-sa-ajute-formatiunile-care-au-suferit-de-pe-urma-modificarilor-din-iunie-2025-la-legea-privind-partidele-politice.html?utm_source=Facebook&utm_medium=AI_Yoda_System&utm_campaign=News_Social_Shares.
18. Hotărârea nr. 12 din 16 octombrie 2025 cu privire la confirmarea rezultatelor alegerilor parlamentare din 28 septembrie 2025 și validarea mandatelor deputaților aleși în Parlamentul Republicii Moldova (sesizarea nr. 211e/2025). Disponibil: <https://www.constcourt.md/ccdocview.php?tip=hotariri&docid=882&l=ro>.
19. Îndemn public al Avocaților Poporului în contextul alegerilor parlamentare din 28 septembrie 2025. Disponibil: <https://ombudsman.md/indemn-public-al-avocatilor-poporului-in-contextul-alegerilor-parlamentare-din-28-septembrie-2025/>.

20. Legea nr. 100 din 13.06.2025 pentru modificarea unor acte normative (combaterea eficientă a fenomenului corupției electorale și a aspectelor conexe acestuia), în vigoare 14.06.2025. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=148941&lang=ro.
21. „Moldova – 3, Putin – 0”: Reacții din PAS după rezultatele preliminare. Disponibil: <https://stiri.md/article/politica/moldova-3-putin-0-reactii-din-pas-dupa-rezultatele-preliminare/>.
22. Numărul circumscripțiilor electorale și secțiilor de votare. Disponibil: <https://a.cec.md/ro/numarul-circumscripțiilor-electorale-si-sectiilor-de-votare-19033.html>.
23. Observatori acreditați de către Comisia Electorală Centrală. Disponibil: <https://a.cec.md/ro/alegerile-de-duminica-vor-fi-monitorizate-de-3-423-2781-115402.html>.
24. Pagina oficială a Oficiului Avocatului Poporului. Disponibil: <https://ombudsman.md/>.
25. Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice (1966). Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=115567&lang=ro.
26. Respectul, încă o provocare în politică: peste 2.200 de cazuri de discurs sexist identificate în campania pentru alegerile parlamentare din 2025. Disponibil: <https://egalitadedegen.md/respectul-inca-o-provocare-politica-pestre-2-200-de-cazuri-de-discurs-sexist-identificate-campania-pentru-alegerile-parlamentare-din-2025/>.
27. Promo-Lex prin Raportul final. Misiunea de Observare a Alegerilor Parlamentare din 28 septembrie 2025. Disponibil: <https://promolex.md/wp-content/uploads/2026/01/raport-final-mo-promo-lex-alegeri-parlamentare.pdf>.
28. Reprezentare, Putere și Inegalități de Gen în Scrutinul Parlamentar 2025. Chișinău, 2025. Disponibil: https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/2025-12/alegeri_2025_final.pdf.
29. Studiu de Evaluare a impactului digitalizării asupra drepturilor omului în Republica Moldova. Oficiul Avocatului Poporului, Danish Institute for Human Rights, 2025. Disponibil: [file:///C:/Users/user/Downloads/studiu-de-evaluare-a-impactului-digitalizarii-asupra-drepturilor-omului-in-republica-moldova%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/user/Downloads/studiu-de-evaluare-a-impactului-digitalizarii-asupra-drepturilor-omului-in-republica-moldova%20(1).pdf).
30. ”Suntem popor sau suntem bîdle” – Alexei Buzu, surprins cu o declarație controversată în campanie electorală. Disponibil: <https://realitatea.md/suntem-popor-sau-suntem-bidle-alexei-buzu-surprins-cu-o-declaratie-controversata-in-campanie-electorala/>.

31. Votarea cetățenilor Republicii Moldova domiciliați în localitățile din stânga Nistrului. Disponibil: [Votarea cetățenilor Republicii Moldova din regiunea transnistreană - alegeri.md.](#)
32. Davydov and other v. Russia. Judgement of 30 May 2017. Par. 326, 336. Disponibil: [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:\[%22001-173805%22\]}](#)
33. Guidelines for Reviewing a Legal Framework for Elections. Second Edition, OSCE, 2013. Disponibil: [https://odihr.osce.org/sites/default/files/f/documents/f/8/104573.pdf.](#)
34. Hirst v. the United Kingdom (No. 2). Judgement of 6 October 2005. Disponibil: [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:\[%22001-70442%22\]}](#).
35. Handbook for the Observation of Election Dispute Resolution. OSCE/ODIHR, 2019. Disponibil: [https://odihr.osce.org/sites/default/files/f/documents/9/7/429566_0.pdf.](#)
36. Moldova's parliamentary elections were competitive but campaign marred by cyberattacks, illegal funding and disinformation, international observers say. Disponibil: [https://www.osce.org/odihr/598219#:~:text=The%20joint%20observation%20mission%20from,as%20well%20as%20legal%20certainty.](#)
37. Mathieu-Mohin and Clerfayt v. Belgium. Judgement 2 March. 1987. Disponibil: [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:\[%22001-57536%22\]}](#).
38. Principles relating to the Status of National Institutions (The Paris Principles) (1993). Disponibil: [https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/principles-relating-status-national-institutions-paris.](#)
39. Додон: За красивыми обещаниями Евросоюза может скрываться война. Disponibil: [https://point.md/ru/novosti/politika/dodon-za-krasivymi-obeshchaniiami-evrosoiuza-mozhet-skryvat-sia-voina/](#)

ANEXA 1. Lista secțiilor de votare monitorizate

Nr.	Punct de votare	Localitatea
1	1/258	mun Chișinău, or. Durești, Detașamentul căutare și salvare
2	7/62	rnul Cahul, Casa de Cultură Zîrnești
3	7/1	rnul Cahul, L/T „Piotr Rumeanțev”
4	7/20	rnul Cahul, Primăria Badicul
5	7/54	rnul Cahul, Primăria Roșu
6	7/44	rnul Cahul, Primăria Larga
7	8/46	rnul Cantemir, Primăria Ghioltosu
8	7/37	rnul Cahul, Primăria Doina
9	7/35	rnul Cahul, Primăria Cucoara
10	7/2	or. Cahul, Palatul de Cultură „Nicolae Botgros”
11	7/3	or. Cahul, Universitatea de Stat „B.P. Hașdeu”
12	8/45	rnul Cantemir, Primăria Țiganca
13	37/2	Regiunea transnistreană, Anenii Noi, Gura Bîcului
14	37/3	Regiunea transnistreană, Anenii Noi, L/T „Andrei Straistă”
15	37/4	Regiunea transnistreană, Anenii Noi, Școala de arte
16	35/5	Regiunea transnistreană, Căușeni, Primăria Copanca
17	37/6	Regiunea transnistreană, Ștefan Vodă, Căușeni, Complex sportiv
18	37/12	Regiunea transnistreană, Ștefan Vodă, Gimnaziu Răscăieț
19	4/39 (urna mobilă)	Regiunea transnistreană, Penitenciar nr. 12
20	4/39 (urna mobilă)	Regiunea transnistreană, Penitenciar nr. 8
21	1/293	mun. Chișinău, or. Codru, gimnaziu
22	20/3	or. Hîncești, Casa de Cultură
23	20/4	or. Hîncești, Școala profesională
24	20/43	rnul Hîncești, Mereșeni
25	20/11	rnul Hîncești, Bozieni
26	1/39	mun. Chișinău, L/T „Liviu Rebreanu”
27	1/34	mun. Chișinău, L/T „Gloria”
28	1/37	mun. Chișinău, Colegiul „Alexandru Plămădeală”
29	1/38	mun. Chișinău, L/T „Gloria”
30	1/40	mun. Chișinău, CEEA „Ștefan Neagă”
31	28/17	rnul Sîngerei, Bilicenii Vechi, Casa de cultură
32	27/3	rnul Rîșcani, Casa de cultură
33	19/5	pr. Glodeni, L/T „Vasile Coroban”
34	14/2	rnul Drochia, L/T „Mihai Eminescu”
35	2/53	mun. Bălți, L/T „A. Pușkin”
36	2/50	Bălți, Gara Feroviară Bălți-Slobozia
37	28/4	Sîngerei, Casa de cultură (intrare dreapta)
38	28/3	Sîngerei, Casa de cultură (intrare stînga)
39	14/29	rnul Drochia, Palanca

40	2/59	mun. Bălți, Elizaveta
41	36/67	UTA Găgăuzia, Tomai
42	36/62	UTA Găgăuzia, Gaidar
43	36/16	UTA Găgăuzia, Ceadîr-Lunga
44	36/7	UTA Găgăuzia, Comrat
45	36/61	UTA Găgăuzia, Ferapontievca
46	36/51	UTA Găgăuzia, Congaz
47	36/49	UTA Găgăuzia, Congaz
48	36/43	UTA Găgăuzia, Chirsova
49	36/33	UTA Găgăuzia, Beșalma
50	36/15	UTA Găgăuzia, Ceadîr-Lunga
51	36/32	UTA Găgăuzia, Baurci
52	36/3	UTA Găgăuzia, Comrat
53	12/1	Criuleni Sud
54	12/2	Criuleni Centru
55	12/3	Criuleni Nord
56	12/35	rnul Criuleni, Bălășești
57	15/14	rnul Dubăsari, Ustia
58	25/38	rnul Orhei, Ivancea
59	Penitenciarul 18	rnul Orhei, Brănești
60	Penitenciarul 17	rnul Ungheni, Rezina
61	26/08	rnul Rezina, Stohnaia
62	37/10	or. Rezina 1 (pentru cei din dreapta Nistrului)
63	37/11	or. Rezina 2 (pentru cei din stânga Nistrului)
64	—	mun. Chișinău, Buiucani
65	1/300	mun. Chișinău, or. Vadul lui Vodă, Consiliul Local
66	1/299	mun. Chișinău, or. Vadul lui Vodă, Casa de Cultură
67	1/307	mun. Chișinău, s. Tohatin, Casa de Cultură
68	15/13	r. Dubăsari, s. Pârâta, Casa de Cultură
69	37/8	mun. Chișinău, Palatul Național
70	15/7	r. Dubăsari, s. Dorotcaia, Casa de Cultură
71	15/4	r. Dubăsari, s. Coșnița, Casa de Cultură
72	15/5	r. Dubăsari, s. Coșnița, L/T
73	37/7	mun. Chișinău, str. Studenților
74	1/307	mun. Chișinău, s. Budești, Casa de Cultură
75	1/200	mun. Chișinău, Centru de formare continuă și leadership
76	1/296	or. Codru, IMSP Spitalul Clinic de Psihiatrie
77	1/49	or. Hîncești, CPTPD
78	20/1	or. Hîncești, Colegiul de Construcție
79	1/16	mun. Chișinău, Gimnaziul „Adrian Păunescu”
80	Penitenciarul nr. 7	rnul Hîncești, s. Rusca
81	1/65	mun. Chișinău, Instituția de educație timpurie nr. 182
82	20/27	r. Hîncești, s. Cotul Morii

83	20/49	r. Hîncești, s. Nemțeni, Gimnaziul
84	12/14	r. Criuleni (s.Dolinnoe)
85	4/12	r. Anenii Noi, Chetrosu
86	4/29	r. Anenii Noi, Mereni
87	4/27	r. Anenii Noi, Maximovca
88	1/313	mun. Chișinău, Colonița
89	1/259	mun. Chișinău, or. Sîngera